

Karl Marx och Friedrich Engels
Kommunistiska Manifestet
samt Leo Trotskijs
Kommunistiska manifestet nittio år (1937)

I nyöversättning av Per-Olof Mattson. Utgiven av Bokförlaget Röda Rummet 1994

Innehåll

Håkan Blomqvist: Förord.....	1
Karl Marx och Friedrich Engels: Det kommunistiska partiets manifest	3
I. Borgare och proletärer	3
II. Proletärer och kommunister.....	10
III. Socialistisk och kommunistisk litteratur	16
Förord av Marx och Engels till senare utgåvor och översättningar	23
Förord till den tyska utgåvan 1872	23
Förord till den tyska utgåvan 1883.....	23
Förord till den tyska utgåvan 1890	24
Förord till den polska utgåvan 1892	27
Förord till den italienska utgåvan 1893	28
Leo Trotskij: Kommunistiska Manifestet nittio år	30
Översättarens kommentar.....	36
Förklaringar	37

Håkan Blomqvist Förord

En av världshistoriens mest spridda skrifter, en av de mest hyllade och mest förkastade, vägrar envist att låta sig förpassas till politikens sophög.

På väg mot sin 150-årsdag väcker Kommunistiska manifestet, författat av tyskarna Karl Marx och Friedrich Engels, nytt intresse hos ännu en generation. Ja, även bland många som genomlevde 1980-talets triumftåg för kapitalism och marknad pågår en försiktig uppvärdering – för vilken gång i ordningen? – av manifestets bärande idéer.

För trots att det lilla programhäftet skrevs i ett Europa så helt olikt vårt – där förbränningsmotorer, elkraft och radiovågor ännu tillhörde framtiden, datorer och genteknik knappast ens fantasin – blottlade det samband som ännu inte lösts upp, men som fortfarande oftast förnekas.

Kommunistiska manifestet publicerades i början av 1848 i ett Europa där efterdyningarna från den franska revolutionen, knappt sextio år tidigare, ännu inte helt ebbat ut. Men de folkligt demokratiska idéer om människors lika värde och rättigheter som slungats fram av den stora revolutionen, hade gång på gång stampats ned och skyfflats över. För att likt pyrande aska åter flamma upp gång på gång åren 1830-1848.

När De rättfärdigas förbund, en exilorganisation av i första hand landsflyktiga tyskar i London, sommaren 1847 bytte namn till Kommunisternas förbund härskade ännu de gamla aristokratiernas kompakta ordning över den europeiska kontinenten.

Det program som Marx och Engels författade och lade fram vid förbundets första kongress på hösten måste för många tett sig ganska verklighetsfrämmande. Att de härskande klasserna borde ”darra för en kommunistiska revolution” lät säkert en smula övermaga. Och att den historiska utvecklingen utformades av en ständigt pågående klasskamp med ofrånkomliga revolutionära omvälvningar som följd – eller samhällenas sammanbrott – var en hädisk tanke. I 1840-talets Europa härskade ännu blåblodiga aristokrater av Guds nåde. Överheten var av Gud given, samhällenas utveckling formad av de mäktigas vishet och av försynen.

Likt idag, ett och ett halvt sekel senare, framställdes klassamhället – förekomsten av rika och fattiga, mäktiga och maktlösa – närmast som naturens ordning. Och de undre samhällsklassernas vilja och intresse ingick så att säga inte i kalkylen när eliten drog upp sina linjer.

Bara några få veckor efter att ”Det kommunistiska partiets manifest” lämnade tryckpressarna i januari 1848 blev emellertid skriftens ord plötsligt brännande aktuella.

I februari störtade proletariatet i Paris monarkin och utlöste en revolutionslavin över Europa. De härskande klasserna darrade verkligen, om inte för ”kommunismens spöke” så väl för revolutionens.

Lavinens vågor spred sig ända hit upp till Sverige med marsoroligheter och drabbningar mellan upproriska hantverkargesällor och militär. Och i efterdyningarna fann den lilla stormskriften även en svensk publik. Hösten 1848 publicerades den på svenska av boktryckaren Per Göt-rek. De stolta orden ”Proletärer i alla länder förenen eder!” hade emellertid ersatts av formuleringen ”Folkets röst är Guds röst”. En i sig utmärkt illustration till det tänkande som manifestet hade att tränga igenom.

Marx' och Engels' budskap vände sig mot just den typen av religiösa och idealistiska föreställningar inom arbetarvärlden. Ja, ett större avsnitt i skriften är en uttrycklig polemik mot den uppsjö av utopiska idéer som präglade tidens olika socialistiska förkunnelser med deras

drömmar om harmoniska lyckoriken.

Tvärtemot dessa utopister försökte Marx och Engels förankra den socialistiska tanken mitt i den krassa verkligheten. Det var klassintresset och de så kallade produktivkrafternas utveckling som var avgörande för färden mot socialism, menade författarna, inte predikningar om idealsamhällen. Först när samhällets produktiva resurser nått en sådan utvecklingsnivå att alla delar var beroende av varandra, att övergripande samordning och planering var helt nödvändiga för maskineriets funktion, fanns, menade de, förutsättningen för socialism. Och endast om lönearbetarna stred för sina egna gemensamma intressen var den socialistiska omvandlingen tänkbar. Den egendomslösa samhällsklassen kunde, tänkte man sig, bara hävda sig som grupp genom att omvandla produktionsmedlen till gemensam egendom.

Slutsatsen för Marx och Engels, och det kommunistiska manifestet, var att i sista hand kunde endast arbetarklassen vara socialismens bärare. Därför måste den formera sig som självständig politisk kraft i samhället, ta över samhällsmakten och omstörta egendoms- och maktförhållandena.

Genom den slutsatsen blev manifestet startsignalen för uppbygget av den moderna arbetarrörelsen; från fackföreningar till politiska partier.

Nära ett halvt sekel har gått sedan orden först sattes på pränt. Arbetarrörelsen har uppstått, gått under och återuppstått. Våldiga erövringar har gjorts på de demokratiska och sociala rättigheternas område, våldiga bakslag och nederlag har inregistrerats.

Och världen har förändrats. 1800-talsmänniskan, plötsligt placerad i vår tid, skulle stå hjälplöst överväldigad.

Kapitalismen har för länge sedan vuxit ifrån textilfabrikören i Manchester. Marx och Engels skulle knappat känna igen sitt ”proletariat” på gatan, kontoret eller storsjukhuset. ”Socialismen”, inte som Marx och Engels tänkte sig den utan som den tog form i stalinismens diktaturstater, är en närmast förbrukad historia. De gamla orden har utmönstrats, förändrats eller mist sin innebörd.

Ändå är inte det anmärkningsvärda med manifestet hur många rader, formuleringar och tankar som tillhör en svunnen tid. Det är hur många som inte gör det! Som ännu, hundrafemtio år senare, så på pricken fångar några avgörande samband i vårt samhälle; kapitalismens grundläggande drivkrafter – och kriskrafter, klassmotsättningarnas betydelse och socialismens plats i historien.

Däriigenom envisas manifestet med att inte låta sig förpassas till arkiven. Den som, när dessa rader skrivs, tampas med marknadsraseriets följder för välfärd, människor och miljö; med arbetande kvinnors och mäns maktlöshet; med bankkriser och massarbetslöshet mitt i överflödet – har i Kommunistiska manifestet en ännu hett sprakande stridsskrift.

Håkan Blomqvist

Karl Marx och Friedrich Engels: Det kommunistiska partiets manifest

Ett spöke går runt Europa — kommunismens spöke. Alla det gamla Europas makter har slutit sig samman till en helig hetsjakt mot detta spöke, påven och tsaren, Metternich och Guizot, franska radikaler och tyska poliser.

Var finns det oppositionsparti som inte utropas som kommunistiskt av sina regerande motståndare, var finns det oppositionsparti som inte slungat tillbaka den brännmärkande beskyllningen om kommunism såväl mot de mera framskridna oppositionella som mot sina reaktionära motståndare?

Två olika ting framgår av detta faktum.

Kommunismen erkänns redan av alla europeiska makter som en makt.

Det är hög tid att kommunisterna öppet inför hela världen framlägger sin åskådning, sina mål, sina syften och gentemot sagan om kommunismens spöke ställer ett manifest av partiet självt.

Med detta som mål har kommunister av skilda nationaliteter samlats i London och utarbetat följande manifest, som publiceras på engelska, franska, tyska, italienska, flamländska och danska språken.

I. Borgare och proletärer¹

Alla hittillsvarande samhällens historia² är klasskampens historia.

Fri och slav, patricier och plebej, baron och livegen, mästare³ och gesäll, kort sagt, förtryckare och förtryckta, stod i ständig motsättning till varandra, förde en oavbruten, än dold, än öppen kamp, en kamp som varje gång slutade med hela samhällets revolutionära omgestaltning eller med de kämpande klassernas gemensamma undergång.

I historiens tidigare epoker finner vi nästan överallt en fullständig uppdelning av samhället i olika stånd, en mångfaldig uppdelning i sociala positioner. I det gamla Rom har vi patricier, riddare, plebejer och slavar; under medeltiden feodalherrar, vasaller, mästare, gesäller, livegna och dessutom i nästan alla dessa klasser återigen särskilda indelningar.

Det ur det feodala samhällets undergång framträdande moderna borgerliga samhället har inte

¹ Med bourgeoisie avses de moderna kapitalisternas klass, som är ägare till de samhälleliga produktionsmedlen och exploaterar lönearbete. Med proletariat avses de moderna lönearbetarnas klass, som, därför att de inte äger några egna produktionsmedel, är hänvisade till att sälja sin arbetskraft för att kunna leva. [Anm. av Engels till den engelska utgåvan 1888.]

² Det vill säga, noga talat, den *skriftligt* bevarade historien. Samhällets förhistoria, den samhällsorganisation som föregick all nedskrivna historia, var så gott som okänd 1847. Sedan dess har Haxthausen upptäckt den gemensamma jordegendomen i Ryssland, Maurer bevisat att den är den sociala grundval från vilken alla tyska stammar utgick och så småningom fann man att kommunen med gemensamt jordägande var samhällets urform från Indien till Irland. Slutligen blev den inre organisationen i detta ursprungliga kommunistiska samhälle blottlagd i sin typiska form genom Morgans fullbordande upptäckt av gensens verkliga natur och dess ställning i stammen. Med upplösningen av denna ursprungliga gemenskap börjar samhällets uppsplittring i särskilda och slutligen varandra motsatta klasser. [Anm. av Engels till den engelska utgåvan 1888 och den tyska utgåvan 1890.]

Jag har försökt att följa denna upplösningsprocess i *Familjens, privategendomens och statens ursprung*. [Anm. av Engels till den engelska utgåvan 1888.]

³ Mästare, dvs. en fullvärdig medlem i ett skrå, en mästare inom och inte ett överhuvud för ett skrå. [Anm. av Engels till den engelska utgåvan 1888.]

upphävt klassmotsättningarna. Det har bara satt nya klasser, nya betingelser för undertryckandet och nya former för kampen i de gamlas ställe.

Vår epok, bourgeoisins epok, utmärker sig dock därigenom att den har förenklat klassmotsättningarna. Hela samhället delar sig alltmer i två stora fientliga läger, i två stora, varandra direkt motsatta klasser: bourgeoisin och proletariatet.

Ur medeltidens livegna utgick de första städernas småborgare; ur detta småborgerskap utvecklades bourgeoisins första element.

Upptäckten av Amerika och rundseglingen av Afrika skapade ny terräng för den uppstigande bourgeoisin. Den ostindiska och kinesiska marknaden, koloniseringen av Amerika, utbytet med kolonierna, bytesmedlens och varornas ökning över huvud taget gav handeln, sjöfarten och industrin ett tidigare okänt uppsving, och därmed en snabb utveckling åt det revolutionära elementet i det sönderfallande feodala samhället.

Det dittills feodala eller skråmässiga driftssättet i industrin var inte längre nog för de nya marknadernas växande behov. Manufakturen trädde i dess ställe. Skråmästaren trängdes ut genom det industriella medelståndet; arbetsdelningen mellan de olika korporationerna försvann till förmån för arbetsdelningen i den enskilda verkstaden.

Men marknaderna växte alltjämt, behoven ökade alltjämt. Inte heller manufakturen räckte längre till. Då revolutionerade ångan och maskinerna industriproduktionen. I manufakturens ställe trädde den moderna storindustrin, i det industriella medelståndets ställe trädde industrimiljonärerna, cheferna för hela industriarméer, de moderna borgarna. Storindustrin har frambringat den världsmarknad som upptäckten av Amerika förberedde. Världsmarknaden har gett handeln, sjöfarten och landkommunikationerna en ofantlig utveckling. Detta har i sin tur återverkat på industrins omfattning och i samma utsträckning som industri, handel, sjöfart och järnvägar breddade ut sig, i samma utsträckning utvecklade sig bourgeoisin, ökade den sitt kapital och trängde alla från medeltiden kvarlämnade klasser i bakgrunden.

Vi ser således hur den moderna bourgeoisin själv är produkten av en lång utvecklingsprocess, en rad omvälvningar i produktions- och kommunikationssätt.

Vart och ett av dessa bourgeoisins utvecklingsstadier åtföljdes av ett motsvarande politiskt framsteg.⁴ Från ett förtryckt stånd under feodalherrarnas herravälde, ibland som beväpnad och självförvaltande sammanslutning i kommunen⁵, ibland som oavhängig stadsrepublik⁶ och ibland som skattskyldigt tredje stånd under monarkin⁷, sedan under manufakturens tid motvikt till adeln i ståndsmonarkin eller i den absoluta monarkin, huvudsaklig grundval för de stora monarkierna över huvud taget, tillkämpade sig bourgeoisin slutligen efter storindustrins och världsmarknadens uppkomst det ensamma politiska herraväldet i den moderna representativa staten. Den moderna statsmakten är bara ett utskott som förvaltar hela borgarklassens gemensamma affärer.

Bourgeoisin har spelat en högst revolutionär roll i historien.

⁴ för denna klass. [Tillägg av Engels i den engelska utgåvan 1888.]

⁵ "Kommun" kallade sig de i Frankrike uppkomna städerna, t.o.m. innan den tid då de tillkämpat sig lokal självförvaltning av sina feodalherrar och härskare och politiska rättigheter som "tredje stånd". Allmänt talat har vi här använt England som typiskt land för bourgeoisins ekonomiska utveckling och Frankrike för dess politiska utveckling. [Anm. av Engels till den engelska utgåvan 1888.]

Så kallade Italiens och Frankrikes stadsborgare sina stadssamhällen, sedan de av sina feodalherrar köpt eller tillvingat sig sina första självförvaltningsrättigheter. [Anm. av Engels till den tyska utgåvan 1890.]

⁶ (som i Italien och Tyskland) [Inskjutet av Engels i den engelska utgåvan 1888.]

⁷ (som i Frankrike) [Inskjutet av Engels i den engelska utgåvan 1888.]

Bourgeoisin har, överallt där den uppnått herravälde, utplånat alla feodala, patriarkala och idylliska förhållanden. Den har obarmhärtigt slitit sönder de brokiga feodala band som knöt människorna till sina naturliga överordnade och har inte lämnat kvar något annat band mellan människa och människa än det nakna intresset, det känslolösa ”kontant betalning”. Den har dränkt det fromma svärmeriets heliga rysning, den ridderliga hänförelsen och det kälkborgerliga vemodet i den egoistiska beräkningens iskalla vatten. Den har upplöst den personliga värdigheten i bytesvärdet och i stället för otaliga garanterade och välförtjänta friheter satt den enda samvetslösa handelsfriheten. Den har, kort sagt, satt den öppna, skamlösa, direkta, kalla utsugningen i stället för den i religiösa och politiska illusioner beslöjade utsugningen.

Bourgeoisin har avklätt alla de verksamheter som förut betraktades med vördnad och from skygghet deras heliga sken. Den har förvandlat läkaren, juristen, prästen, poeten och vetenskapsmannen till sina betalda lönearbetare.

Bourgeoisin har ryckt av familjeförhållandena deras rörande och sentimentala slöja och återfört dem till ett rent penningförhållande.

Bourgeoisin har avslöjat hur den brutala kraftutvecklingen, som reaktionen beundrar så högt hos medeltiden, fann sitt passande komplement i den trögaste slöhet. Först den har bevisat vad människornas verksamhet kan åstadkomma. Den har fullbordat helt andra underverk än egyptiska pyramider, romerska vattenledningar och gotiska katedraler, den har genomfört helt andra tåg än folkvandringar och korståg.

Bourgeoisin kan inte existera utan att oavbrutet revolutionera produktionsinstrumenten, dvs. produktionsförhållandena, alltså samtliga samhällsförhållanden. Oförändrat bibehållande av det gamla produktions sättet var däremot den första existensbetingelsen för alla tidigare industriella klasser. Produktionens omvälvning, det oavbrutna omskakandet av alla samhällsförhållanden, den eviga osäkerheten och rörelsen kännetecknar bourgeoisins epok gentemot alla andra. Alla fasta igenrostade förhållanden med sina åtföljande gamla ärevärdiga föreställningar och uppfattningar upplöses, alla nybildade föråldras innan de hinner bli förstockade. Allt fast och beständigt förflyktigas, allt heligt profaneras och människorna blir slutligen tvungna att se sin livssituation och sina ömsesidiga förbindelser med nyktra ögon.

Behovet av en ständigt ökad avsättning för dess produkter jagar bourgeoisin över hela jordklotet. Överallt måste den nästla sig in, slå sig ned och upprätta förbindelser.

Bourgeoisin har genom sin exploatering av världsmarknaden gett alla länders produktion och konsumtion en kosmopolitisk form. Den har till de reaktionäras stora sorg ryckt undan industrins nationella grund. De uråldriga nationella industrierna har förintats och förintas alltjämt dagligen. De trängs undan genom nya industrier, vars införande blir en livsfråga för alla civiliserade nationer, genom industrier som inte längre bearbetar inhemska råvaror, utan råvaror som härrör från de avlägsnaste områden och vars fabrikat inte bara förbrukas i det egna landet, utan tillika i alla delar av världen. I stället för de gamla, genom det egna landets produkter tillfredsställda behoven träder nya, som kräver produkter från de avlägsnaste länder och klimat för att tillfredsställas. I stället för den gamla lokala och nationella självgodheten och avskildheten, träder en allsidig kommunikation, ett allsidigt beroende mellan nationerna. Och som det är i den materiella, så är det också i den andliga produktionen. De enskilda nationernas andliga produkter blir allas egendom. Den nationella ensidigheten och inskränktheten blir alltmer omöjlig och ur den mångfaldiga nationella och lokala litteraturen bildas en världslitteratur.

Bourgeoisin rycker genom den snabba förbättringen av alla produktionsinstrument, genom de oändligt underlättade kommunikationerna, in alla, också de mest barbariska nationerna i

civilisationen. Det låga priset på dess varor är det tunga artilleri med vilket den skjuter ner alla kinesiska murar till grunden, med vilket den tvingar barbarernas mest hårdnackade främlingshat till kapitulation. Den tvingar alla nationer att tillägna sig bourgeoisins produktionssätt, om de inte vill gå under; den tvingar dem att hos sig själva införa den så kallade civilisationen, dvs. att bli borgare. Bourgeoisin skapar sig, kort sagt, en värld efter sin egen föreställning.

Bourgeoisin har underkastat landsbygden stadens herravälde. Den har skapat kolossala städer, den har i hög grad ökat stadsbefolkningens antal och därmed undandragit en betydande del av befolkningen lantlivets idioti. Liksom den gjort landsbygden beroende av staden, har den gjort de barbariska och halvbarbariska länderna beroende av de civiliserade, bondefolken beroende av de borgerliga folken, Orienten beroende av Västerlandet.

Bourgeoisin upphäver alltmer uppsplittringen av produktionsmedlen, egendomen och befolkningen. Den har trängt samman befolkningen, centraliserat produktionsmedlen och koncentrerat egendomen på få händer. Den politiska centraliseringen var den nödvändiga följderna härav. Oavhängiga, knappt ens förenade provinser med olika intressen, lagar, regeringar och tullar sammanfördes i en nation, en regering, en lag, ett nationellt klassintresse och en tullgräns.

Bourgeoisin har under sitt knappt hundraåriga klassherravälde skapat talrikare och kolossalare produktivkrafter än alla föregående generationer tillsammans. Naturkrafternas underkuvande, maskinerna, kemins användning i industri och jordbruk, ångsjöfart, järnvägar, elektriska telegrafer, uppodling av hela världsdelar, segelbara floder, framstampandet av hela befolkningar ur marken – vilket tidigare århundrade anade att sådana produktivkrafter slumrade i det samhälleliga arbetets sköte.

Vi har alltså sett följande: de produktions- och kommunikationsmedel på vars grundval bourgeoisin växte fram föddes i det feodala samhället. På ett visst stadium i dessa produktions- och kommunikationsmedels utveckling motsvarade inte längre de förhållanden vari det feodala samhället producerade och bedrev utbyte, jordbrukets och manufakturernas feodala organisation, kort sagt, de feodala egendomsförhållandena, de redan utvecklade produktivkrafterna. De hämmade produktionen, i stället för att befrämja den. De förvandlade sig till lika många fjättrar. De måste sprängas och de sprängdes.

I deras ställe trädde den fria konkurrensen med den därtill lämpliga samhälleliga och politiska konstitutionen, med borgarklassens ekonomiska och politiska herravälde.

Inför våra ögon pågår nu en liknande rörelse. De borgerliga produktions- och kommunikationsförhållandena, de borgerliga egendomsförhållandena, det moderna borgerliga samhället, som har framtrölat så väldiga produktions- och kommunikationsmedel, liknar häxmästaren som inte längre förmår behärska de underjordiska makter som han frambesvärjt. Sedan decennier är industrins och handelns historia endast historien om de moderna produktivkrafternas revolt mot de moderna produktionsförhållandena, mot de egendomsförhållanden som utgör livsbetingelserna för bourgeoisin och dess herravälde. Det räcker att nämna handelskriserna, som genom sin periodiska återkomst allt hotfullare ifrågasätter hela det borgerliga samhällets existens. Under handelskriserna förintas regelbundet inte bara en stor del av de tillverkade produkterna, utan till och med de redan skapade produktivkrafterna. Under kriserna utbryter en samhällsepidemi, som skulle ha förefallit alla tidigare epoker som en orimlighet – överproduktionens epidemi. Samhället finner sig plötsligt tillbakakastat i ett tillstånd av momentant barbari; en hungersnöd, ett allmänt förintelsekrig tycks ha avskurit det från alla livsmedel; industrin och handeln tycks utplånade, och varför? Därför att det äger för mycket civilisation, för mycket livsmedel, för mycket industri och för mycket handel. De produktivkrafter som står till samhällets förfogande

tjänar inte längre till att befrämja de borgerliga egendomsförhållandena; de har tvärtom blivit för våldiga för dessa förhållanden, de hämmas av dem; och så snart de övervunnit detta hinder, bringar de hela det borgerliga samhället i oordning och hotar den borgerliga egendomens existens. De borgerliga förhållandena har blivit för trånga för att inrymma den av dem skapade rikedomen. — Varigenom övervinner bourgeoisin kriserna? Å ena sidan genom det framtvingade förintandet av en mängd produktivkrafter; å andra sidan genom erövringen av nya marknader och grundligare utsugning av äldre marknader. Varigenom således? Därigenom att den förbereder ännu mångsidigare och våldsamma kriser och minskar medlen för att förebygga kriserna.

De vapen med vilka bourgeoisin slagit feodalismen till marken, riktar sig nu mot bourgeoisin själv.

Men bourgeoisin har inte bara smitt de vapen som ska bringa den döden; den har också frambringat de män som ska föra dessa vapen — de moderna arbetarna, proletärerna.

I samma utsträckning som bourgeoisin, dvs. kapitalet, utvecklas, i samma utsträckning utvecklas proletariatet, de moderna arbetarnas klass, som bara lever så länge som de finner arbete och som bara finner arbete så länge som deras arbete ökar kapitalet. Dessa arbetare, som måste sälja sig styckevis, är en vara som varje annan handelsartikel och därmed på samma sätt utsatta för alla konkurrensens växlingar, alla marknadens svängningar.

Proletärens arbete har genom maskin användningens utbredning och arbetsdelningen förlorat all självständig karaktär och därmed all lockelse för arbetaren. Han blir enbart ett tillbehör till maskinen, som man bara begär de enklaste, enformigaste och lättlärdaste handgrepp av. De kostnader som arbetaren förorsakar inskränker sig därför nästan bara till de livsmedel som han behöver för sitt uppehälle och fortplantning av sitt släkte. En varas pris, alltså även arbetets, är lika med dess produktions- kostnader. I samma grad som arbetets vedervärdighet ökar, sjunker därför lönen. I samma utsträckning som maskin användning och arbetsdelningen tilltar, i samma utsträckning ökar dessutom arbetsmängden, vare sig det sker genom arbetstidens förlängning, ökning av det arbete som krävs under en viss tid eller höjning av maskinernas hastighet osv.

Den moderna industrin har förvandlat den patriarkale mästarens lilla verkstad till industrikapitalistens stora fabrik. Arbetarmassorna, ihop-trängda i fabriken, organiseras som soldater. De ställs som meniga industrisoldater under uppsikt av en fullständig hierarki med underofficerare och officerare. De är inte bara borgarklassens, borgarstatens trälarna, utan de trälbinds också dagligen och stundligen av maskinen, förmannen och framför allt av den enskilde borgerlige fabrikanten själv. Denna despoti är så mycket småaktigare, förhatligare och bittrare ju öppnare den proklamerar vinsten som sitt mål.

Ju mindre det manuella arbetet kräver skicklighet och kraft, dvs. ju mer den moderna industrin utvecklas, desto mer trängs männens arbete undan av kvinnors och barns arbete. Kön- och ålderskillnader har inte längre något socialt värde för arbetarklassen. Det finns nu bara arbetsinstrument, som allt efter ålder och kön orsakar olika kostnader.

När arbetarens utsugning genom fabrikanten så till vida är slut att han fått sin arbetslön kontant utbetald, så kastar sig bourgeoisins andra delar över honom, husägaren, krämaren, pantlånaren osv.

De hittillsvarande medelstånden, de små industriidkarna, köpmännen och rentiärerna, hantverkarna och bönderna, alla dessa klasser sjunker ned i proletariatet, dels därför att deras lilla kapital inte räcker till för storindustrins verksamhet och dukar under i konkurrensen med de större kapitalisterna och dels därför att deras speciella färdigheter görs värdelösa genom nya produktions-sätt. Så rekryteras proletariatet ur befolkningens alla klasser.

Proletariatet genomgår olika utvecklingsstadier. Dess kamp mot bourgeoisin börjar med dess existens.

I början kämpar de enskilda arbetarna, sedan arbetarna i en fabrik och sedan arbetarna inom samma bransch på en ort mot den enskilde borgaren, som direkt utsuger dem. De riktar inte bara sina angrepp mot de borgerliga produktionsförhållandena, utan även mot själva produktionsinstrumenten; de förintar de utländska konkurrerande varorna, slår sönder maskinerna, sticker fabriken i brand och försöker återvinna den medeltida arbetarens förlorade ställning.

Under detta stadium utgör arbetarna en över hela landet utspridd och genom konkurrensen splittrad massa. Arbetarnas sammanhållning som massa är ännu inte följden av deras egen förening utan snarare följden av bourgeoisins sammanslutning, som för att uppnå sina egna politiska mål måste sätta hela proletariatet i rörelse och ännu så länge kan göra detta. På detta stadium bekämpar proletärerna alltså inte sina fiender, utan sina fienders fiender, den absoluta monarkens rester, godsägarna och de icke industriella borgarna, småborgarna. Hela den historiska utvecklingen är på detta sätt koncentrerad i bourgeoisins händer; varje seger som uppnåtts på detta sätt är en seger för bourgeoisin.

Men med industrins utveckling ökar inte bara proletariatet; det trängs också samman i större massor, dess krafter växer och det känner dessa krafter mer. Proletariatets intressen och livssituation blir alltmer lika, eftersom maskinerna alltmer utplånar skillnaderna i arbetet och lönen nästan överallt trycks ner på en lika låg nivå. Den växande konkurrensen inom bourgeoisin och de därur uppkomna handelskriserna gör arbetarnas lön alltmer osäker; maskinernas allt snabbare utveckling och ständiga förbättring gör hela deras livssituation allt ovissare; sammandrabbningarna mellan den enskilde arbetaren och den enskilde borgaren antar alltmer karaktären av en sammandrabbning mellan två klasser. Arbetarna börjar med att bilda sammanslutningar mot borgaren; de förenar sig för att försvara sina arbetslöner. De bildar själva bestående sammanslutningar för att proviantera inför tillfälliga uppror. Här och där bryter kampen ut i upplöpp.

Ibland segrar arbetarna, men bara tillfälligtvis. Det egentliga resultatet av deras kamp är inte den omedelbara framgången, utan den alltmer omfattande föreningen av arbetare. Den gynnas av de allt bättre kommunikationsmedlen, som skapas av storindustrin och som sätter arbetarna i olika områden i förbindelse med varandra. Det behövs dock bara denna förbindelse för att centralisera de många lokala striderna, som överallt har samma karaktär, till en nationell klasskamp. Varje klasskamp är emellertid en politisk kamp. Och den sammanslutning som medeltidens borgare med sina dåliga småvägar behövde århundraden till, skapar de moderna proletärerna på några år med järnvägarna.

Denna organisering av proletärerna till klass, och därmed till politiskt parti, sprängs åter i varje ögonblick genom konkurrensen bland arbetarna själva. Men den uppstår alltid igen, starkare, fastare och mäktigare. Den framtvingar erkännande av enstaka arbetarintressen i lagform, genom att använda sig av bourgeoisins splittring. På så sätt genomdrevs lagen om tio timmars arbetsdag i England.

Det gamla samhällets sammanstötningar befrämjar över huvud taget på många sätt proletariatets utveckling. Bourgeoisin befinner sig hela tiden i kamp: i början mot aristokratin; senare mot de delar av själva bourgeoisin vars intressen står i motsättning till industrins framsteg; och ständigt mot bourgeoisin i alla andra länder. I alla dessa strider ser sig bourgeoisin tvungen att appellera till proletariatet, ta dess hjälp i anspråk och på så sätt dra in det i den politiska rörelsen.

Bourgeoisin själv tillför alltså proletariatet sina egna bildningselement⁸, dvs. vapen mot sig själv. Vidare slungas hela delar av den härskande klassen, genom industrins framsteg, ned till proletariatet eller hotas åtminstone i sina livsvillkor. Även dessa tillför proletariatet en mängd bildningselement.⁹

I tider när klasskampen närmar sig avgörandet antar slutligen upplösningssprocessen inom den härskande klassen, inom hela det gamla samhället, en så häftig, skarp karaktär att en liten del av den härskande klassen frigör sig från den och ansluter sig till den revolutionära klassen, den klass som bär framtiden i sina händer. Liksom en del av adeln tidigare övergick till bourgeoisin, så går nu en del av bourgeoisin över till proletariatet, och särskilt en del av de borgerliga ideologerna, som arbetat sig fram till en teoretisk förståelse av hela den historiska rörelsen.

Av alla de klasser som i våra dagar står mot bourgeoisin är endast proletariatet en verkligt revolutionär klass. De övriga klasserna förfaller och går under med storindustrin, medan proletariatet är storindustrins egen produkt.

Medelstånden, den lille industriidkaren, den lille köpmannen, hantverkaren och bonden bekämpar alla bourgeoisin, för att säkra sin existens som medelstånd mot undergången. De är alltså inte revolutionära, utan konservativa. De är dessutom reaktionära, eftersom de försöker vrida tillbaka historiens hjul. Om de är revolutionära, så är det med hänsyn till sin förestående övergång till proletariatet, så försvarar de inte sina nuvarande, utan sina framtida intressen och överger sin egen ståndpunkt för att ställa sig på proletariatets.

Trasproletariatet, denna passiva förruttnelse av det gamla samhällets understa skikt, blir genom en proletär revolution stundtals indraget i rörelsen, men i enlighet med hela sin livssituation kommer det dock att vara mer villigt att låta sig köpas för reaktionära syften.

Det gamla samhällets livsvillkor är redan förintade i proletariatets livsvillkor. Proletären är egendomslös; hans förhållande till hustru och barn har inte längre något gemensamt med borgerliga familjeförhållanden; det moderna industriarbetet, det moderna underkuvandet under kapitalet, detsamma i England som i Frankrike, i Amerika som i Tyskland, har utplånat all nationell karaktär hos proletären. Lagarna, moralen och religionen är för honom lika många borgerliga fördomar, bakom vilka lika många borgerliga intressen döljer sig.

Alla tidigare klasser som erövat herraväldet försökte att säkra sin redan uppnådda livsställning genom att underkasta hela samhället sina egna förvärvsbetingelser. Proletärerna kan bara erövrade samhällsliga produktivkrafterna genom att avskaffa sitt eget tidigare försörjningssätt och därmed hela det tidigare förvärvssättet. Proletärerna har inget eget att värna, deras uppgift är att utplåna alla tidigare privata säkerheter och garantier.

Alla hittillsvarande rörelser har varit rörelser av minoriteter eller i minoriteters intressen. Den proletära rörelsen är det överväldigande flertalets självständiga rörelse i det överväldigande flertalets intresse. Proletariatet, det nuvarande samhällets understa skikt, kan inte höja sig, inte resa sig, titan att hela överbyggnaden, med de skikt som utgör det officiella samhället, sprängs i luften.

Proletariatets kamp mot bourgeoisin är till en början nationell till formen, men inte till innehållet. Varje lands proletariat måste naturligtvis först bli färdigt med sin egen bourgeoisie.

När vi tecknade de allmänna faserna i proletariatets utveckling, följde vi det mer eller mindre

⁸ politiska och allmänna bildningselement [Inskjutet av Engels i den engelska utgåvan 1888.]

⁹ upplysnings- och framstegselement [Inskjutet av Engels i den engelska utgåvan 1888.]

dolda inbördeskriget inom det bestående samhället fram till den punkt när det bryter ut i en öppen revolution och proletariatet genom bourgeoisins våldsamma störtande grundar sitt eget herravälde.

Hela det hittillsvarande samhället vilade, som vi sett, på motsättningen mellan förtryckande och förtryckta klasser. Men för att en klass ska kunna förtryckas, måste den ändå tillförsäkras betingelser inom vilka den åtminstone kan upprätthålla sin underkuvade existens. Den livegne har under livegenskapen arbetat sig upp till kommunmedlem, liksom småborgaren till borgare under den feodala absolutismens ok. Den moderne arbetaren däremot sjunker ned, i stället för att höja sig i samband med industrins framsteg, allt djupare under villkoren för sin egen klass. Arbetaren blir fattiglapp och fattigdomen utvecklar sig ännu fortare än befolkningen och rikedom. Det framgår därmed öppet att bourgeoisin är oförmögen att längre vara samhällets härskande klass och påtvinga samhället sina livsvillkor som reglerande lag. Den är ur stånd att härska, eftersom den är oförmögen att tillförsäkra sina slavar deras existens ens inom slaveriets ramar, eftersom han är tvungen att sjunka ned till en nivå där bourgeoisin måste livnära honom i stället för att livnäras av honom. Samhället kan inte längre leva under bourgeoisin, dvs. dess liv är inte längre förenligt med samhällets existens.

Det väsentliga villkoret för borgarklassens existens och herravälde är anhopningen av rikedom i privata händer, kapitalets bildande och förökning; kapitalets förutsättning är lönearbetet. Lönearbetet vilar uteslutande på konkurrensen mellan arbetarna. Industrins framsteg, vars viljelösa och motståndslösa bärare bourgeoisin är, sätter i stället för arbetarnas isolering genom konkurrensen deras revolutionära förening genom sammanslutningar. Med storindustrins utveckling undanrycks alltså själva grundvalen, på vilken den producerar och tillägnar sig produkterna, under bourgeoisins fötter. Den producerar framför allt sin egen dödgrävare. Dess undergång och proletariatets seger är lika oundviklig.

II. Proletärer och kommunister

I vilket förhållande står kommunisterna till proletariatet i allmänhet? Kommunisterna utgör inget särskilt parti gentemot de andra arbetarpartierna.

De har inga intressen som skiljer sig från hela proletariatets intressen. De ställer inte upp några särskilda principer efter vilka de vill forma den proletära rörelsen.

Kommunisterna skiljer sig från de övriga proletära partierna bara därigenom att de å ena sidan framhäver de av nationaliteten oberoende intressena hos hela proletariatet och gör dem gällande i proletariatets olika nationella strider, och å andra sidan därigenom att de under de olika utvecklingsstadierna som kampen mellan proletariat och bourgeoisin genomgår alltid företräder hela rörelsens intressen.

Kommunisterna är alltså praktiskt den beslutsammaste, alltid framåt-drivande delen av arbetarpartierna i alla länder; de har före proletariatets övriga massa teoretiskt kommit till insikt om den proletära rörelsens villkor, gång och allmänna resultat.

Kommunisternas närmaste mål är detsamma som för alla övriga proletära partier: proletariatets utformning till klass, störtandet av det borgerliga herraväldet och den politiska maktens erövring genom proletariatet.

Kommunisternas teoretiska ståndpunkter vilar inte på något sätt på idéer och principer som uttänkts eller upptäckts av den ene eller andre världsförbättraren.

De är endast allmänna uttryck för faktiska förhållanden i en existerande klasskamp, en inför våra

ögon pågående historisk rörelse. Avskaffandet av hittillsvarande egendomsförhållanden är inget för kommunismen särskilt utmärkande.

Alla egendomsförhållanden har alltid varit underkastade en ständig historisk växling, en oavbruten historisk förändring.

Den franska revolutionen avskaffade exempelvis feodalegendomen till förmån för den borgerliga egendomen.

Det som utmärker kommunismen är inte avskaffandet av egendomen över huvud taget, utan den borgerliga egendomens avskaffande.

Men den moderna borgerliga privategendomen är det sista och mest fulländade uttrycket för framställandet och tillägnandet av produkter som vilar på klassmotsättningar, på den enes utsugning av den andre.

I denna bemärkelse kan kommunisterna sammanfatta sin teori i uttrycket: privategendomens upphävande.

Man har förebrått oss kommunister att vi vill avskaffa den personligt förvärvade, genom eget arbete skapade egendomen; den egendom som utgör grundvalen för all personlig frihet, verksamhet och självständighet.

Genom eget arbete skapad, självförvärvad, självförtjänt egendom! Talar ni om småborgarens eller småbondens egendom, som föregick den borgerliga egendomen? Vi behöver inte avskaffa den, industrins utveckling har avskaffat den och avskaffar den dagligen.

Eller talar ni om den moderna borgerliga privategendomen?

Men skapar lönearbetet, proletärens arbete, egendom åt honom? Inte på något sätt. Det skapar kapitalet, dvs. den egendom som utsuger lönearbetet och som bara kan föröka sig genom att frambringa nytt lönearbete, för att på nytt utsuga det. Egendomen i sin nuvarande form rör sig i motsättningen mellan kapital och lönearbete. Låt oss betrakta denna motsättnings båda sidor.

Att vara kapitalist innebär inte bara att inta en rent personlig, utan en social ställning i produktionen. Kapitalet är en gemensam produkt och kan bara sättas i rörelse genom många samhällsmedlemmars gemensamma verksamhet, ja, i sista hand bara genom alla samhällsmedlemmars gemensamma verksamhet.

Kapitalet är alltså ingen personlig makt, utan en samhällsmakt.

Om kapitalet alltså förvandlas till gemensam egendom, tillhörande alla samhällsmedlemmar, så förvandlas därmed inte personlig egendom till samhällsegendom. Bara egendomens sociala karaktär förvandlas. Den förlorar sin klasskaraktär.

Vi kommer nu till lönearbetet:

Lönearbetets genomsnittliga pris är arbetslönens minimum, dvs. summan av de livsmedel som är nödvändiga för att hålla arbetaren vid liv som arbetare. Vad lönearbetaren således tillägnar sig genom sin verksamhet räcker bara till för att upprätthålla livet. Vi vill inte på något sätt avskaffa detta personliga tillägnande av arbetsprodukten för livets omedelbara reproduktion, ett tillägnande som inte ger något överskott som skulle kunna ge makt över främmande arbete. Vi vill endast upphäva detta tillägnandes eländiga karaktär, vari arbetaren bara lever för att föröka kapitalet, bara lever i den mån den härskande klassens intressen kräver det.

I det borgerliga samhället är det levande arbetet endast ett medel för att föröka det anhopade

arbetet. I det kommunistiska samhället är det anhopade arbetet endast ett medel för att utvidga, berika och befrämja arbetarnas livsprocess.

I det borgerliga samhället härskar alltså det förflutna över det närvarande, i det kommunistiska samhället härskar det närvarande över det förflutna. I det borgerliga samhället är kapitalet självständigt och personligt, medan den arbetande individen är osjälvständig och opersonlig.

Upphävandet av detta förhållande kallar bourgeoisin för personlighetens och frihetens upphävande! Och med rätta. Det rör sig emellertid om upphävandet av den borgerliga personligheten, självständigheten och friheten.

Med frihet förstår man under de nuvarande borgerliga produktionsförhållandena den fria handeln och friheten att köpa och sälja.

Men om shackrandet bortfaller, så faller också det fria shackrandet. Ordandet om det fria shackrandet har, liksom vår bourgeoisis övriga frihetsbravader, endast någon mening gentemot det bundna shackrandet, gentemot medeltidens underkuvade borgare, men inte gentemot det kommunistiska upphävandet av shackrandet, de borgerliga produktionsförhållandena och bourgeoisin själv.

Ni förfasar er över att vi vill upphäva privategendomen. Men i ert nuvarande samhälle är privategendomen upphävd för nio tiondelar av dess medlemmar; den existerar just därigenom att den inte existerar för nio tiondelar. Ni förebrår oss alltså för att vi vill upphäva en egendom vars nödvändiga förutsättning är att det överväldigande flertalet i samhället är egendomslost.

Ni förebrår oss, kort sagt, för att vi vill upphäva er egendom. Alldeles riktigt, det vill vi.

Från det ögonblick när arbetet inte längre kan förvandlas till kapital, pengar och jordränta, kort sagt, till en samhällsmakt som kan monopoliseras, dvs. från det ögonblick när den personliga egendomen inte längre kan slå om i borgerlig egendom, från detta ögonblick förklarar ni att personligheten är upphävd.

Ni erkänner alltså att ni med personlighet inte avser något annat än borgaren, den borgerlige egendomsägaren. Och denna personlighet skall sannerligen upphävas.

Kommunismen berövar ingen makten att tillägna sig samhällsprodukter, den tar endast bort makten att genom detta tillägnande underkuvade främmande arbete.

Man har invänt att all verksamhet skulle upphöra och en allmän lättja inträda med privategendomens upphävande.

Om så var fallet skulle det borgerliga samhället för länge sedan ha gått under av slöhet; eftersom de som arbetar i det borgerliga samhället inte förvärvar något och de som förvärvar inte arbetar. Hela tankegången leder till tautologin att det inte längre finns något lönearbete så snart det inte längre finns något kapital.

Alla invändningar som riktas mot det kommunistiska förvärvs- och produktionssättet för materiella produkter har också utsträckts till de andliga produkternas tillägnande och produktion. Liksom klassegendomens upphörande för borgaren är lika med själva produktionens upphörande, så är klassbildningens upphörande för honom identiskt med bildningens upphörande över huvud taget.

Den bildning vars förlust han beklagar är för det överväldigande flertalet en utbildning till maskin.

Men strid inte med oss genom att med era borgerliga föreställningar om frihet, bildning, rätt osv.

mäta den borgerliga egendomens avskaffande. Era idéer är själva produkter av de borgerliga produktions- och egendomsförhållandena, liksom er rätt enbart är er klassvilja upphöjd till lag, vars innehåll ges av de materiella livsvillkoren för er klass.

Den intresseföreställning som förvandlar era produktions- och egendomsförhållanden från historiska, under produktionens gång övergående förhållanden, till eviga natur- och förnuftslagar, delar ni med alla härskande klasser som gått under. Det som ni förstår när det gäller den antika egendomen, det som ni förstår när det gäller den feodala egendomen, det vågar ni inte längre inse när det gäller den borgerliga egendomen.

Familjens upphävande! Även de mest radikala brusar upp över denna kommunisternas skändliga avsikt. —

På vad vilar den nuvarande borgerliga familjen? På kapitalet, på det privata förvärvet. Fullständigt utvecklade existerar den endast för bourgeoisin; men den finner sitt komplement i proletärernas påtvungna familjelöshet och den offentliga prostitutionen.

Borgarens familj bortfaller på ett naturligt sätt i och med detta komplement och båda försvinner med kapitalets försvinnande.

Anklagar ni oss för att vi vill upphäva föräldrarnas utsugning av barnen? Vi erkänner denna förbrytelse.

Men, säger ni, vi upphäver de förtroligaste förhållandena när vi sätter samhällsuppfostran i stället för hemmets uppfostran.

Bestäms inte också er uppfostran genom samhället? Genom de samhällsförhållanden under vilka ni uppfostras, genom samhällets mer eller mindre direkta inblandning, skolans förmedling osv.? Kommunisterna uppfinnar inte samhällets inverkan på uppfostran; de förändrar enbart dess karaktär, de rycker undan uppfostran från den härskande klassens inflytande.

De borgerliga talesätten om familj och uppfostran, om det ömma förhållandet mellan föräldrar och barn blir allt mer motbjudande varefter proletariatets alla familjeband slits sönder och barnen förvandlas till vanliga handelsartiklar och arbetsredskap till följd av storindustrin.

Men ni kommunister vill införa kvinnogemenskap, skriker hela bourgeoisin mot oss i kör.

Borgaren ser endast ett produktionsinstrument i sin hustru. Han hör att produktionsinstrumenten ska brukas gemensamt och kan naturligtvis inte tänka sig något annat än att gemenskapen också kommer att bli kvinnans lott.

Han anar inte att det helt enkelt handlar om att upphäva kvinnans ställning som enbart ett produktionsinstrument.

För övrigt finns det inget löjligare än våra borgares högmoraliska förfäran över kommunisternas påstådda offentliga kvinnogemenskap. Kommunisterna behöver inte införa kvinnogemenskapen, den har nästan alltid existerat.

Våra borgare, som inte är nöjda med att deras proletärerers hustrur och döttrar står till deras förfogande, för att nu inte tala om den offentliga prostitutionen, finner ett stort nöje i att ömsesidigt förföra varandras hustrur.

Det borgerliga äktenskapet är i verkligheten en hustrugemenskap. Man kunde på sin höjd anklaga kommunisterna för att de ville sätta en offentlig, öppen hjärtig kvinnogemenskap i stället för en som är dold under hyckleri.

Det förstås av sig självt att den ur de nuvarande produktionsförhållandena uppkomna kvinnogemenskapen, dvs. den offentliga och inofficiella prostitutionen, försvinner i och med upphävandet av dessa förhållanden.

Kommunisterna anklagas vidare för att de vill avskaffa fosterlandet, nationaliteten.

Arbetarna har inget fosterland. Man kan inte beröva dem något som de inte har. Medan proletariatet till att börja med måste erövra den politiska makten, upphöja sig till nationell klass, konstituera sig självt som nation, så är det för egen del ännu nationellt, om också inte i samma mening som bourgeoisin.

Den nationella isoleringen och motsättningarna mellan folken försvinner alltmer redan i och med bourgeoisins utveckling, med handelsfriheten, världsmarknaden, industriproduktionens likformighet och de därtill svarande levnadsförhållandena.

Proletariatets herravälde kommer att få dem att försvinna ännu mer. Gemensam handling, åtminstone från de civiliserade länderna, är en av de första förutsättningarna för proletariatets befrielse.

I samma utsträckning som den ena individens exploatering genom den andra upphävs, kommer den ena nationens exploatering av den andra också att upphävas.

Tillsammans med klassmotsättningarna inom nationen faller nationernas fientliga ställning gentemot varandra.

De anklagelser mot kommunisterna som i allmänhet höjs utifrån religiösa, filosofiska och över huvud taget ideologiska synpunkter, förtjänar inget utförligt bemötande.

Krävs det någon djupare insikt för att inse att också människornas föreställningar, åskådningar och begrepp, kort sagt, deras medvetande förändras med deras levnadsförhållanden, samhällsrelationer och sociala tillvaro?

Vad bevisar idéernas historia annat än att den andliga produktionen omgestaltas med den materiella produktionen? En tids härskande idéer var alltid bara den härskande klassens idéer.

Man talar om idéer som revolutionerar ett helt samhälle; man uttalar därmed bara det faktum att det inom det gamla samhället bildats elementen till ett nytt samhälle och att de gamla idéernas upplösning håller jämna steg med de gamla levnadsförhållandenas upplösning.

När den gamla världen stod i begrepp att gå under, besegrades de gamla religionerna av kristendomen. När de kristna idéerna på 1700-talet överflyglades av upplysningssidéerna, utkämpade det feodala samhället sin dödsstrid med den då revolutionära bourgeoisin. Samvets- och religionsfrihetens idéer uttryckte bara den fria konkurrensens herravälde på vetandets område.

”Men”, kommer man att säga, ”religiösa, moraliska, filosofiska, politiska och rättsliga idéer osv. modifierades dock under den historiska utvecklingens gång. Religionen, moralen, filosofin, politiken och rätten överlevde dock alltid dessa växlingar.

Det finns dessutom eviga sanningar, som frihet, rättfärdighet osv., som är gemensamma för alla samhällstillstånd. Men kommunismen avskaffar de eviga sanningarna, den avskaffar religionen och moralen i stället för att omgestalta dem, den står alltså i motsättning till all hittillsvarande historisk utveckling.”

Till vad reducerar sig denna anklagelse? Alla hittillsvarande samhällens historia rörde sig i klassmotsättningar, som under olika epoker gestaltade sig på olika sätt.

Men vilken form de än antagit, så är den ena samhällsdelens utsugning genom den andra ett för alla förgångna århundraden gemensamt faktum. Det är därför inget under att alla århundradens sociala medvetande, trots all mångfald och alla olikheter, rört sig i vissa gemensamma former, i medvetandeformer som helt och hållet kommer att upplösas först med klassmotsättningarnas fullständiga försvinnande.

Den kommunistiska revolutionen är den radikalaste brytningen med de nedärvda egendomsförhållandena; det är då inget under att det i dess utvecklingsgång äger rum den radikalaste brytningen med de nedärvda idéerna.

Men låt oss lämna bourgeoisins invändningar mot kommunismen.

Vi såg redan ovan att arbetarrevolutionens första steg är proletarietets upphöjande till härskande klass, demokratins tillkämpande.

Proletariatet kommer att använda sitt politiska herravälde till att efterhand frånta bourgeoisin allt kapital och centralisera alla produktionsinstrument i händerna på staten, dvs. proletariatet organiserat som härskande klass, och fortast möjligt öka produktivkrafternas mängd.

Till att börja med kan detta naturligtvis bara ske genom despotiska ingrepp i egendomsrätten och de borgerliga produktionsförhållandena, alltså genom åtgärder som kan förefalla ekonomiskt otillräckliga och ohållbara, men som under rörelsens gång kommer att spränga sina egna ramar och som är oundvikliga som medel för att omstörta hela produktionssättet.

Dessa åtgärder kommer naturligtvis att vara olika i olika länder.

För de mest framskridna länderna kommer dock de följande åtgärderna allmänt kunna komma till användning:

1. Jordegendomens expropriering och jordröntans användning till statsutgifter.
2. Starkt progressiv beskattning.
3. Arvsrättens avskaffande.
4. Konfiskering av alla emigranternas och rebellernas egendom.
5. Kreditens centralisering i statens händer genom en nationalbank och oinskränkt monopol.
6. Transportväsendets centralisering i statens händer.
7. De statliga fabrikenas och produktionsinstrumentens utökning och storgodsens uppodling och förbättring i enlighet med en samhällsplan.
8. Lika arbetstvång för alla och upprättandet av industriarméer, särskilt för åkerbruket.
9. Förening av jordbruks- och industriverksamheten, för att efterhand avlägsna skillnaderna mellan stad och land.
10. Offentlig och kostnadsfri uppfostran av alla barn. Avskaffande av barnens fabriksarbete i dess nuvarande form. Uppfostrans förening med den materiella produktionen osv.

När klasskillnaderna försvunnit under utvecklingens gång och all produktion koncentrerats i händerna på de förenade individerna, så förlorar den offentliga makten sin politiska karaktär. Den politiska makten i egentlig mening är det organiserade våldet från en klass för att undertrycka en annan klass. När proletariatet med nödvändighet förenar sig som klass i kampen mot bourgeoisin, gör sig till härskande klass genom en revolution och som härskande klass med våld upphäver de gamla produktionsförhållandena, så upphäver proletariatet med dessa produktionsförhållanden

klassmotsättningarnas existensvillkor, klasserna över huvud taget och därmed sitt eget herravälde som klass.

I stället för det gamla borgerliga samhället med dess klasser och klassmotsättningar framträder en sammanslutning i vilken var och ens fria utveckling är förutsättningen för allas fria utveckling.

III. Socialistisk och kommunistisk litteratur

1. Den reaktionära socialismen

a) Den feodala socialismen

Den franska och engelska aristokratin var genom sin historiska ställning kallad att skriva pamfletter mot det moderna borgerliga samhället. I den franska julirevolutionen 1830 och den engelska reformrörelsen var den än en gång underlägsen den hatade uppkomlingen. Det kunde inte längre vara tal om en allvarlig politisk kamp. Enbart den litterära kampen återstod. Men även på litteraturens område hade restaurationstidens¹⁰ gamla talesätt blivit omöjliga. För att väcka sympati måste aristokratin skenbart lämna sina egna intressen åt sidan och formulera sin anklagelseakt enbart utifrån den exploaterade arbetarklassens intressen. Den förberedde sin upprättelse genom att sjunga nidvisor om sin nya härskare och viska olycksmättade profetior i hans öra.

På detta sätt uppstod den feodala socialismen, till hälften klagosång, till hälften nidskrift, till hälften återfall i det förgångna, till hälften hot inför framtiden, emellanåt träffande bourgeoisin i hjärtat genom en bitter, snillrikt sönderslitande dom och oavbrutet komisk i sin fullkomliga oförmåga att förstå den moderna historiens gång.

De viftade med den proletära tiggarpåsen i handen som en fana för att samla folket bakom sig. När helst folket följde dem, fick det på deras bak syn på de gamla feodala vapensköldarna och övergav dem med ett högt och vanvördigt skratt.

En del av de franska legitimisterna och Det unga England uppförde detta skådespel.

När de feodala bevisar att deras utsugningssätt var annorlunda utformat än den borgerliga utsugningen, så glömmar de bara att de utsög under helt andra och nu föråldrade omständigheter och förutsättningar. När de påpekar att det moderna proletariatet inte existerade under deras herravälde, så glömmar de bara att just den moderna bourgeoisin var ett nödvändigt skott på deras samhällsordning.

För övrigt hemlighåller de sin kritiks reaktionära karaktär så litet att deras huvudanklagelse mot bourgeoisin just består i att det under dess regim utvecklas en klass som kommer att spränga hela den gamla samhällsordningen i luften.

De anklagar bourgeoisin ännu mer för att den frambringat ett revolutionärt proletariat, än för att den överhuvudtaget frambringat ett proletariat.

I den praktiska politiken deltar de därför i alla våldsåtgärder mot arbetarklassen och bekvämar sig i det dagliga livet, trots alla sina uppblåsta talesätt, om att skörda de gyllene äpplena och schackra bort tro, kärlek och ära mot fårull, foderbetor och brännvin.¹¹

¹⁰ Här avses inte den engelska restaurationstiden 1660-1669, utan den franska restaurationstiden 1814-1830. [Anm. av Engels till den engelska utgåvan 1888.]

¹¹ Detta hänför sig huvudsakligen till Tyskland, där lantadeln och junkerdömet brukar stora delar av sina gods för egen räkning genom sina förvaltare och dessutom är storproducenter av betsocker och potatisbrännvin. Den rikare engelska aristokratin har ännu inte sjunkit så lågt; men den vet också hur man kan motverka den sjunkande jordrörelsen.

Liksom prästen alltid gick hand i hand med adeln, så går prästsocialismen hand i hand med den feodala socialismen.

Det finns inget lättare än att ge den kristna asketismen en socialistisk anstrykning. Har inte kristendomen också vänt sig mot privategendomen, äktenskapet och staten? Har den inte i deras ställe predikat välgörenhet och tiggeri, celibatet och köttets dödande, klosterlivet och kyrkan? Den kristna socialismen är bara det vigvatten som prästen välsignar aristokratins ilska med.

b) *Småborgerlig socialism*

Den feodala aristokratin var inte den enda klass som störtades genom bourgeoisin och vars livsvillkor tynade bort och upphörde. Den medeltida småbourgeoisin och småbondeståndet var den moderna bourgeoisins förelöpare. I de industriellt och kommersiellt mindre utvecklade länderna vegeerar dessa klasser ännu vid sidan av den uppstigande bourgeoisin.

I de länder där den moderna civilisationen utvecklats har det bildats ett nytt småborgerskap, som svävar mellan proletariatet och bourgeoisin, och ständigt på nytt bildas som en kompletterande del av det borgerliga samhället, men vars medlemmar ständigt genom konkurrensen slungas ned i proletariatet och med storindustrins utveckling ser en tidpunkt närma sig när de helt och hållet försvinner som en självständig del av det moderna samhället och ersätts av arbetsinspektörer och tjänstemän inom handel, industri och jordbruk.

I länder som Frankrike, där bondeklassen utgör långt mer än hälften av befolkningen, var det naturligt att skriftställare som uppträdde för proletariatet mot bourgeoisin använde småborgarens och småbondens måttstock för sin kritik av den borgerliga regimen och tog arbetarnas parti utifrån småborgerlighetens ståndpunkt. På så sätt bildades den småborgerliga socialismen. Sismondi är huvudman för denna litteratur inte bara i Frankrike, utan också i England.

Denna socialism analyserade högst skarpsinnigt de moderna produktionsförhållandenas motsättningar. Den avslöjade ekonomernas hycklande skönmålningar. Den påvisade de förödande verkningarna av maskinerna och arbetsdelningen, kapitalens och jordegendomarnas koncentration, överproduktionen, kriserna, småborgarnas och småböndernas nödvändiga undergång, proletariatets elände, produktionens anarki, de skriande missförhållandena i rikedomens fördelning, det industriella utrotningskriget mellan nationerna och de gamla sedernas, de gamla familjeförhållandenas och de gamla nationaliteternas upplösning.

I enlighet med sitt positiva innehåll ville emellertid denna socialism antingen återställa de gamla produktions- och kommunikationsmedlen och med dem de gamla egendomsförhållandena och det gamla samhället, eller också vill den med våld spärra in de moderna produktions- och kommunikationsmedlen inom de gamla egendomsförhållandenas ramar, som sprängdes och måste sprängas av dem. I båda fallen är den reaktionär och dessutom utopisk.

Skråväsande inom industrin och patriarkal hushållning på landsbygden är dess sista ord.

I sin vidare utveckling har denna riktning utmynnat i ett fegt gnällande.

c) *Den tyska eller "sanna" socialismen*

Frankrikes socialistiska och kommunistiska litteratur, som uppstod under en härskande bourgeois tryck, och är det litterära uttrycket för kampen mot detta herravälde, infördes till Tyskland under en tid när bourgeoisin just inlett sin kamp mot den feodala absolutismen.

genom att lämna ut sina namn till mer eller mindre tvivelaktiga grundare av aktiebolag. [Anm. av Engels till den engelska utgåvan 1888.]

Tyska filosofer, halvfilosofer och skönandar bemäktigade sig glupskt denna litteratur och glömde bara att de franska levnadsförhållandena inte invandrade samtidigt med dessa skrifter till Tyskland. Inför de tyska förhållandena förlorade den franska litteraturen all omedelbar praktisk betydelse och antog en rent litterär utformning. Den var tvungen att framträda som en enbart tom spekulering om det mänskliga väsendets förverkligande. För 1700-talets tyska filosofer fick så den första franska revolutionens krav endast mening som det ”praktiska förnuftets” krav i allmänhet, och den revolutionära franska bourgeoisins viljetryningar betydde i deras ögon den rena viljans lagar, viljan sådan den måste vara, den sant mänskliga viljan.

De tyska litteratörernas enda arbete bestod i att sätta de nya franska idéerna i samklang med sitt gamla filosofiska samvete, eller snarare att de tillägnade sig de franska idéerna utifrån sin egen filosofiska ståndpunkt.

Detta ägde rum på samma sätt som man över huvud taget tillägnar sig ett främmande språk, genom att översätta.

Det är välkänt hur munkarna kladdade över de manuskript som den gamla hedniska tidens klassiska verk upptecknats på med smaklösa helgonlegender. De tyska författarna gick omvänt till väga med den profana franska litteraturen. De skrev ned sitt filosofiska struntprat efter det franska originalet. Efter den franska kritiken av penningrelationen skrev de till exempel ”det mänskliga väsendets uppgivande”, och efter den franska kritiken av borgarstaten skrev de ”upphävandet av det abstrakt allmännas herravälde” osv.

Inskjutandet av dessa filosofiska uttryckssätt efter de franska framställningarna döpte de till ”handlingens filosofi”, ”sann socialism”, ”tysk socialistisk vetenskap”, ”filosofisk motivering av socialismen” osv.

Den franska socialistiska och kommunistiska litteraturen blev på så sätt formligen kastrerad. Och när den i tyskarnas händer upphörde att uttrycka den ena klassens kamp mot den andra, så var tyskarna övertygade om att ha övervunnit den ”franska ensidigheten” och ha tillgodosett sanningens behov i stället för verkliga behov, det mänskliga väsendets intressen i stället för proletariatets intressen, över huvud taget ha företrätt människan, den människa som inte tillhör någon klass, som över huvud taget inte tillhör verkligheten utan enbart den filosofiska fantasins dimvärld.

Denna tyska socialism, som tog sina tafatta övningar så allvarligt och högtidligt, och utbasunerade dem så braskande, förlorade emellertid efterhand sin pedantiska oskuld.

Den tyska och särskilt den preussiska bourgeoisins kamp mot feodal-herrarna och det absoluta kungadömet, kort sagt, den liberala rörelsen, blev beslutsammare.

Den ”sanna” socialismen erbjöds därmed det önskade tillfället att ställa upp de socialistiska kraven mot den politiska rörelsen, utslunga det gamla anatemat mot liberalismen, den representativa staten, den borgerliga konkurrensen, borgerlig pressfrihet, borgerlig rätt, borgerlig frihet och jämlikhet och för folkmassorna predika att de inte hade något att vinna genom denna borgerliga rörelse, utan snarare allt att förlora. Den tyska socialismen glömde i rätt tid att den franska kritiken, vars själlösa eko den utgjorde, förutsätter det moderna borgerliga samhället med motsvarande materiella livsvillkor och därtill lämplig politisk konstitution, idel förutsättningar som det först gällde att tillkämpa sig i Tyskland.

Den tjänade de absolutistiska tyska regeringarna med deras följe av präster, skolmagistrar, lantjunkrar och byråkrater som en efterlängtdad fågelskrämma mot den hotfullt uppåtsträvande bourgeoisie.

Den utgjorde det sliskiga komplementet till de hätska piskrapp och bösskulor som samma regeringar bearbetade de tyska arbetarupproren med.

Om den ”sanna” socialismen på så sätt blev ett vapen i regeringarnas händer mot den tyska bourgeoisin, så företrädde den också omedelbart reaktionära intressen, den tyska småborgerlighetens intressen. I Tyskland utgör den från 1500-talet härstammande och sedan denna tid i olika former alltid på nytt uppdykande småborgerligheten de bestående förhållandenas egentliga sociala grundval.

Dess upprätthållande innebär de bestående tyska förhållandenas upprätthållande. Småborgerligheten fruktar en säker undergång genom bourgeoisins industriella och politiska herravälde, å ena sidan som en följd av kapitalets koncentration, å andra sidan genom uppkomsten av ett revolutionärt proletariat. Den ”sanna” socialismen föreföll småborgaren att slå två flugor i en smäll. Den spred sig som en epidemi.

Den dräkt, vävd av spekulativ spindelväv, översållad med vittra tankeblomster, genomdränkt av kärlekstyngda dagdroppar, denna översvallande dräkt som de tyska socialisterna svepte in sina få knotiga ”eviga sanningar” i, ökade bara avsättningen för dess varor bland denna publik.

Den tyska socialismen insåg å sin sida alltmer sin kallelse att vara denna småborgerlighets högrävande företrädare.

Den proklamerade den tyska nationen som normalnation och den tyske kälkborgaren som normalmänniska. Den gav varje gemenskap från denne en förborgad, högre, socialistisk innebörd, enligt vilken den kom att betyda sin motsats. Den drog den sista konsekvensen när den direkt uppträdde mot kommunismens ”oförädlad destruktiva” riktning och förkunnade sin opartiska upphöjdhed över all klasskamp. Med mycket få undantag hör allt som i Tyskland cirkulerar av föregivna socialistiska och kommunistiska skrifter till denna smutsiga, enerverande litteraturs område.¹²

2. Den konservativa eller borgerliga socialismen

En del av bourgeoisin vill avhjälpa de sociala missförhållandena för att trygga det borgerliga samhällets fortbestånd.

Till denna hör: ekonomister, filantroper, humanister, förbättrare av de arbetande klassernas läge, välgörenhetsorganisatörer, avskaffare av djurplågeri, grundare av nykterhetsföreningar och kråkvinkelreformatörer av brokigaste slag. Och denna borgerliga socialism har även utarbetats till hela system.

Vi anför som exempel Proudhons *Philosophie de la Misère*.

De socialistiska borgarna vill ha det moderna samhällets livsvillkor utan de med nödvändighet därur framträdande striderna och farorna. De vill ha det bestående samhället med undantag för de revolutionerande och upplösande elementen. De vill ha en bourgeoisin utan proletariatet. Bourgeoisin föreställer sig naturligtvis den värld där den själv härskar som den bästa av världar. Borgarsocialismen utarbetar denna trösterika föreställning till ett halvt eller helt system. När den uppmanar proletariatet att förverkliga dess system och träda in i det nya Jerusalem, så begär den i grunden bara att proletariatet stannar kvar i det nuvarande samhället, men avstår från sin uppfattning om detta som något förhatligt.

¹² Revolutionsstormen 1848 sopade bort hela denna usla riktning och fråntog dess företrädare lusten att göra något mer inom socialismen. Denna riktningens huvudföreträdare och klassiska typ är Karl Grün. [Anm. av Engels till den tyska utgåvan 1890.]

En andra, mindre systematisk men mer praktisk form av socialismen strävade efter att avleda arbetarklassen från varje revolutionär rörelse genom påpekandet att inte den ena eller andra politiska förändringen, utan enbart en förändring av de materiella livsvillkoren, de ekonomiska förhållandena, kan vara den till nytta. Men med de materiella levnadsförhållandenas förändring avser denna socialism inte alls de borgerliga produktionsförhållandenas avskaffande, vilket bara är möjligt på revolutionär väg, utan administrativa förbättringar som kan gå för sig på dessa produktionsförhållandens grund, alltså inte ändrar något i förhållandet mellan kapital och lönearbete, utan i bästa fall bara minskar bourgeoisins kostnader för sitt herravälde och förenklar dess statshushållning.

Borgarsocialismen uppnår sitt rätta uttryck först när den blivit enbart en oratorisk figur.

Fri handel! i den arbetande klassens intresse; skyddstullar! i den arbetande klassens intresse; fängelsereform! i den arbetande klassens intresse: detta är borgarsocialismens sista, enda allvarligt menade ord.

Bourgeoisins socialism består just i påståendet att bourgeoisin är bourgeois — i den arbetande klassens intresse.

3. Den kritiskt utopiska socialismen och kommunismen

Vi berör här inte den litteratur som i alla stora moderna revolutioner framfört proletariatets krav. (Babeufs skrifter etc.)

Proletariatets första försök att direkt förverkliga sina egna klassintressen, i en tid av allmän oro, under perioden för det feodala samhällets störtande, strandade med nödvändighet på proletariatets egen outvecklade form liksom avsaknaden av de materiella förutsättningarna för dess befrielse, som ju först uppkommer som en produkt av den borgerliga epoken. Den revolutionära litteratur som åtföljde dessa proletariatets tidigaste rörelser är till innehållet nödvändigtvis reaktionär. Den förkunnar en allmän asketism och en grov jämlikhetslära.

De egentliga socialistiska och kommunistiska systemen, Saint-Simons, Fouriers, m. fl.:s system, dyker upp i den första, utvecklade kampperioden mellan proletariatet och bourgeoisin, som vi skildrat ovan. (Se "Borgare och proletärer").

Detta systems uppfinnare ser visserligen klassmotsättningarna, liksom de upplösande elementens verksamhet i det förhärskande samhället. Men de ser ingen historisk självverksamhet från proletariatets sida, ingen för proletariatet karaktäristisk politisk rörelse.

Eftersom klassmotsättningarnas utveckling håller jämna steg med industrins utveckling, finner de lika litet de materiella förutsättningarna för proletariatets befrielse, och söker efter en social vetenskap, sociala lagar för att skapa dessa förutsättningar.

I stället för samhällsverksamheten måste deras personliga uppfinnarverksamhet framträda, i stället för befrielsens historiska förutsättningar sätter de sina fantasier och i stället för proletariatets efterhand fortskridande organisering till klass sätter de sin egen framkläckta samhällsorganisation. För dem upplöser sig den kommande världshistorien i propaganda och praktiskt genomförande av deras samhällsplaner.

De är visserligen i sina planer medvetna om att huvudsakligen företräda den arbetande klassens intressen såsom den mest lidande klassen. Bara ur denna synvinkel, som den mest lidande klassen, existerar proletariatet för dem.

Klasskampens utvecklade form liksom deras livssituation medför emellertid att de tror sig vara

vitt upphöjda över varje klassmotsättning. De vill förbättra alla samhällsmedlemmars livssituation, även de bäst ställdas. De vädjar därför fortfarande till hela samhället utan åtskillnad, ja, företrädesvis till den härskande klassen. Man behöver ju bara förstå deras system för att erkänna det som den bästa möjliga planen för det bästa möjliga samhället.

De förkastar därför varje politisk och särskilt revolutionär aktion, de vill nå sitt mål på fredlig väg och försöker genom små experiment, som naturligtvis slår fel, bana väg för det nya samhällsevangeliet genom exemplets makt.

Den fantastiska skildringen av det framtida samhället uppstår i en tid när proletariatet ännu i högsta grad är outvecklat och därför ännu uppfattar sin egen ställning på ett fantastiskt sätt, dess första aningsfulla längtan efter en allmän omgestaltning av samhället.

Men de socialistiska och kommunistiska skrifterna består också av kritiska element. De angriper det bestående samhällets alla grundvalar. De har därför lämnat ett högst värdefullt material för arbetarnas upplysning. Deras positiva idéer om det framtida samhället, t.ex. upphävandet av motsättningen mellan stad och land, familjen, den privata vinsten, lönearbetet, förkunnandet av den sociala harmonin, statens förvandling till enbart förvaltning av produktionen — alla dessa idéer uttrycker bara klassmotsättningarnas bortfallande, som först nu börjar utveckla sig och som de bara känner till i deras första formlösa obestämdhet. Dessa idéer har därför själva ännu en rent utopisk innebörd.

Den kritiskt utopiska socialismens och kommunismens betydelse står i omvänt förhållande till den historiska utvecklingen. I samma utsträckning som klasskampen utvecklar sig och tar gestalt, förlorar denna fantastiska upphöjdhet över klasskampen, detta fantastiska bekämpande av densamma, allt praktiskt värde, allt teoretiskt berättigande. Även om upphovsmännen till dessa system i många avseenden var revolutionära, så bildar deras lärjungar jämt och ständigt reaktionära sekter. De håller fast vid mästarens uppfattningar trots proletariatets historiska vidareutveckling. De försöker därför konsekvent avtrubba klasskampen och utjämna motsättningarna. De drömmer fortfarande om det försöksvisa förverkligandet av sina samhällsutopier, instiftandet av enstaka falangstärer, grundandet av hemkolonier, upprättandet av ett litet Ikarien¹³ — ett nytt Jerusalem i fickformat —, och för uppbygget av alla dessa luftslott måste de vädja till det borgerliga hjärtats och den borgerliga penningpåsens filantropi. Efterhand hamnade de i kategorin av ovan skildrade reaktionära eller konservativa socialister, och skiljer sig från dem enbart genom sitt mer systematiska pedanteri och sin fantastiska övertro på den egna socialvetenskapens förmåga att göra underverk.

De uppträder därför med förbittring mot alla arbetarnas politiska rörelser, som bara kan uppstå ur det blinda tvivlet på det nya evangeliet.

I England reagerar oweniterna på detta sätt mot chartisterna, i Frankrike fourieristerna mot reformisterna.

IV. Kommunisternas ställning till de olika oppositionspartierna

Utifrån avsnitt II framgår kommunisternas förhållande till de redan existerande arbetarpartierna av sig självt, alltså deras förhållande till chartisterna i England och jordbruksreformatorerna i

¹³ Falangstärer var beteckningen på de av Charles Fourier planlagda socialistiska kolonierna; Ikarien kallade Cabet sin utopi och senare sin kommunistiska koloni i Amerika. [Anm. av Engels till den engelska utgåvan 1888.]

Hemkolonier (kolonier i inlandet) kallade Owen sina kommunistiska mönstersamhällen. Falangstärer var namnet på de av Fourier planlagda samhällspalatsen. Ikarien hette det utopiska fantasiland, vars kommunistiska institutioner skildrades av Cabet. [Anm. av Engels till den tyska utgåvan 1890.]

Nordamerika.

De kämpar för uppnåendet av arbetarklassens näraliggande mål och intressen, men i den nuvarande rörelsen företräder de samtidigt rörelsens framtid. I Frankrike ansluter sig kommunisterna till det socialistiskt demokratiska partiet¹⁴ mot den konservativa och radikala bourgeoisin, utan att därför uppge rätten att förhålla sig kritiskt till de fraser och illusioner som härrör ur den revolutionära traditionen.

I Schweiz understödjer de radikalerna utan att förbise att detta parti består av motsatta element, delvis av demokratiska socialister i fransk mening och delvis av radikala borgare.

Bland polackerna understödjer kommunisterna det parti som gör en jordrevolution till villkor för den nationella befrielsen, det parti som framkallade Krakowupproret 1846.

I Tyskland kämpar det kommunistiska partiet tillsammans med bourgeoisin så snart den uppträder revolutionärt, mot den absoluta monarkin, den feodala jordegendomen och småborgerligheten.

Det parti som då kallade sig socialistiskt demokratiskt i Frankrike var det parti som politiskt företräddes av Ledru-Rollin och litterärt av Louis Blanc; det skilde sig alltså himmelsvett från dagens tyska socialdemokrati. [Anm. av Engels till den tyska utgåvan 1890.]

Men det försummar inte för ett ögonblick att bland arbetarna utveckla ett så klart medvetande som möjligt om den fientliga motsättningen mellan bourgeoisin och proletariat, så att de tyska arbetarna snarast möjligt kan vända de sociala och politiska förhållanden som bourgeoisin med sitt herravälde måste medföra, som lika många vapen mot bourgeoisin, så att kampen mot bourgeoisin själv kan börja, efter de reaktionära klassernas störtande i Tyskland.

Kommunisterna riktar sin huvuduppmärksamhet mot Tyskland, eftersom Tyskland står på tröskeln till en borgerlig revolution och eftersom det fullbordar denna omvälvning under mer framskridna betingelser för den europeiska civilisationen över huvud taget och med ett långt mer utvecklat proletariat än England på 1600-talet och Frankrike på 1700-talet, kan den borgerliga tyska revolutionen bara vara det omedelbara förspelet till en proletär revolution.

Kommunisterna understöder, kort sagt, överallt varje revolutionär rörelse mot de bestående sociala och politiska förhållandena.

I alla dessa rörelser framhäver de egendomsfrågan, oavsett den mer eller mindre utvecklade form som den har antagit, som rörelsens grundfråga.

Kommunisterna arbetar slutligen överallt för sammanslutning och samförstånd mellan alla länders demokratiska partier.

Kommunisterna försmår att hemlighålla sina åsikter och avsikter. De förklarar öppet att deras mål endast kan uppnås genom det våldsamma omstörtandet av all hittillsvarande samhällsordning. Må de härskande klasserna darra för en kommunistisk revolution. Proletärerna har i den inget annat att förlora än sina bojar. De har en värld att vinna.

Proletärer i alla länder, förena er!

¹⁴ Detta parti företräddes då av Ledru-Rollin i parlamentet, Louis Blanc i litteraturen och i dagspressen av *Réforme*. Namnet ”socialdemokrati” betydde för dem att utgöra en sektion av det demokratiska eller republikanska partiet med mer eller mindre socialistisk färgning. [Anm. av Engels till den engelska utgåvan 1888]

Förord av Marx och Engels till senare utgåvor och översättningar

*Förord till den tyska utgåvan 1872*¹

Kommunisternas förbund, en internationell arbetarsammanslutning, som under dåvarande förhållanden självklart måste vara hemlig, gav på den i London i november 1847 hållna kongressen i uppdrag åt undertecknade att skriva ett utförligt teoretiskt och praktiskt partiprogram avsett för offentligheten. Så uppstod följande *Manifest*, vars manuskript gick till tryckning i London några veckor före Februarirevolutionen. Först offentliggjort på tyska har det tryckts på detta språk i åtminstone tolv olika utgåvor i Tyskland, England och Amerika. På engelska utkom det första gången 1850 i London i *Red Republican*, översatt av miss Helen Macfarlene och 1871 i minst tre olika översättningar i Amerika. På franska första gången i Paris kort före juliupproret 1848 och nyligen i *Le Socialiste* i New York. En ny översättning förbereds. På polska i London kort efter den första tyska upplagan. På ryska i Genève på 60-talet. Till danska översattes det likaså kort efter dess utgivning.

Hur mycket förhållandena än har förändrats under de senaste tjugofem åren, så behåller ändå de i Manifestet utvecklade allmänna grundsatserna i stort sett också idag sin fulla giltighet. Enskildheter här och där kunde förbättras. Den praktiska användningen av dess grundsatser är, förklarar Manifestet självt, överallt och alltid avhängig de historiskt föreliggande omständigheterna och därför läggs ingen särskild vikt vid de i avsnitt II föreslagna revolutionära åtgärderna. Denna passus skulle i många avseenden lyda annorlunda idag. Med hänsyn till storindustrins väldiga vidareutveckling under de senaste tjugofem åren och arbetarklassens därmed fortskridande partiorganisation, med hänsyn till de praktiska erfarenheterna först av Februarirevolutionen och ännu mer av Pariskommunen, när proletariatet under två månader för första gången innehade den politiska makten, är detta program idag på sina ställen föråldrat. Särskilt har Kommunen tillhandahållit beviset för att ”arbetarklassen inte helt enkelt kan ta det färdiga statsmaskineriet i besittning och sätta det i rörelse för sina egna syften”. (Se ”Inbördeskriget i Frankrike. Upprop från Internationella arbetarassociationens generalråd”, där detta vidareutvecklas.)² Vidare är det självklart att kritiken av den socialistiska litteraturen numera är ofullständig, eftersom den bara går fram till 1847; likaså är anmärkningarna om kommunisternas ställning till de olika oppositionspartierna (avsnitt IV), även om de i sina grunddrag ännu idag är riktiga, emellertid redan föråldrade i sin utformning, eftersom det politiska läget omgestaltats helt och hållet och den historiska utvecklingen avfört de däri uppräknade partierna.

Manifestet är emellertid ett historiskt dokument, som vi inte längre anser oss ha rätt att ändra i. En senare utgåva kommer kanske att publiceras, försedd med en inledning som överbryggar avståndet från 1847 tills nu; den föreliggande upplagan kom alltför oväntat för att ge oss tid därtill.

London den 24 juni 1872

Karl Marx Friedrich Engels

Förord till den tyska utgåvan 1883

Förordet till föreliggande utgåva måste jag tyvärr underteckna ensam. Marx, den man som hela

¹ [Skrevs för den tyska utgåva som trycktes i Leipzig 1872.]

² [Se Karl Marx: *Pariskommunen*.]

Europas och Amerikas arbetarklass har mer att tacka för än någon annan — Marx vilar på Highgates kyrkogård och på hans grav växer redan det första gräset. Efter hans död kan det inte alls mer bli något tal om en omarbetning eller komplettering av *Manifestet*. Desto mer nödvändigt anser jag det vara att här ännu en gång fastslå följande.

Manifestets genomgående grundtanke: att den ekonomiska produktionen och den därur med nödvändighet följande samhällsordningen under varje historisk epok bildar grundvalen för denna epoks politiska och intellektuella historia; att i enlighet härmed (sedan upplösningen av den uråldriga egendoms gemenskapen beträffande mark och jord) har hela historien varit en historia om klasskamp, strider mellan utsugna och utsugare, behärskade och härskande klasser i olika stadier av samhällsutvecklingen; att denna kamp nu emellertid nått ett stadium, där den utsugna och förtryckta klassen (proletariatet) inte längre kan befria sig från den klass (bourgeoisin) som utsuger och förtrycker den, utan att samtidigt befria hela samhället från utsugning, förtryck och klasskamp — denna grundtanke tillhör ensamt och uteslutande Marx.³

Jag har redan ofta uttalat det; det är emellertid just nu nödvändigt att det också står framför själva *Manifestet*.

London den 28 juni 1883

F. Engels

Förord till den tyska utgåvan 1890⁴

Sedan det föregående skrevs har ännu en ny tysk utgåva av *Manifestet* blivit nödvändig och det har hänt åtskilligt med *Manifestet* som här bör nämnas. En andra rysk översättning av Vera Sasulij⁵ utkom 1882 i Geneve, vartill förordet skrevs av Marx och mig. Tyvärr har det tyska originalmanuskriptet förkommit för mig och jag är därför tvungen att på nytt översätta det från ryskan, vilket arbetet inte alls vinner på. Det lyder:

”Den första ryska utgåvan av Det kommunistiska partiets manifest, översatt av Bakunin, utkom i början av sextioalet hos Kokols tryckeri. Väst kunde då bara se ett litterärt kuriosum i den (den ryska utgåvan av *Manifestet*). En sådan uppfattning skulle idag vara omöjlig.

Hur begränsat den proletära rörelsens utbredningsområde då var (december 1847), visar sig tydligast i *Manifestets* slutkapitel: Kommunisternas ställning till de olika oppositionspartierna i olika länder. Här fattas nämligen Ryssland och Förenta staterna. Det var på den tiden som Ryssland var den samlade europeiska reaktionens sista stora reservoar och Förenta staterna absorberade Europas proletära överskott. Båda länderna försåg Europa med råvaror och var samtidigt avsättningsmarknad för dess industriprodukter. Båda länderna var på den tiden således, på det ena eller andra sättet, stöttepelare för den bestående europeiska ordningen.

Hur helt annorlunda är det inte idag! Just den europeiska invandringen möjliggjorde en kolossal jordbruksproduktion i Nordamerika, som genom konkurrensen skakar den europeiska

³ ”Denna tanke”, säger jag i förordet till den engelska översättningen, ”som enligt min åsikt är kallad att lägga grunden till samma framsteg inom historievetenskapen som Darwins teori lagt för naturvetenskapen — denna tanke hade vi båda efterhand närmast oss redan flera år före 1845. Hur långt jag självständigt nått i denna riktning visar min Den arbetande klassens läge i England. När jag emellertid på våren 1845 åter träffade Marx i Bryssel, hade han den färdigt utarbetad och lade fram den för mig i nästan lika klara ord som de med vilka jag ovan sammanfattat den.” [Anm. av Engels till den tyska utgåvan 1890.]

⁴ [Skrevs för den tyska utgåva som trycktes i London 1890.]

⁵ [Denna översättning gjordes i verkligheten av Plechanov, vilket denne själv upplyser om i den ryska utgåvan från 1900.]

jordegendomen — stor som liten — i dess grundvalar. Den tillät också Förenta staterna att exploatera sina oerhörda industriella reservoarer med en energi och i sådan skala att Västeuropas och särskilt Englands industrimonopol inom kort måste brytas. Båda omständigheterna har en revolutionär återverkan på Amerika självt. Farmarnas mindre och medelstora jordegendomar, grundvalen för hela det politiska tillståndet, dukar efterhand under för konkurrensen från jättefarmarna; i industridistriktet utvecklas samtidigt för första gången ett talrikt proletariat och en sagolik koncentration av kapitalen.

Och nu Ryssland! Under revolutionen 1848-49 fann inte bara de europeiska furstarna utan också den europeiska bourgeoisin den enda räddningen från det just då uppvaknande proletariatet i den ryska inblandningen. Tsaren utropades till den europeiska reaktionens ledare. Idag sitter han som revolutionens krigsfånge i Gatsjina och Ryssland utgör förtrupp åt den revolutionära aktionen i Europa.

Kommunistiska manifestet hade till uppgift att proklamera den moderna borgerliga egendomens oundvikligt förestående upplösning. I Ryssland återfinns emellertid, vid sidan av det snabbt uppblommande kapitalistiska svindleriet, och den först nu framträdande borgerliga jordegendomen, mer än hälften av jorden som böndernas gemensamma egendom.

Nu är frågan: kan den ryska obsjtjnan, en förvisso starkt undergrävd form för den uråldriga gemensamma jordegendomen, omedelbart övergå i den högre kommunistiska formen av gemensam egendom? Eller måste den tvärtom genomgå samma upplösningsprocess som utgjort Västs historiska utveckling?

Det enda möjliga svaret på detta idag är: Om den ryska revolutionen blir signalen till en proletär revolution i Väst, så att båda kompletterar varandra, då kan det nuvarande ryska gemensamma jordägandet tjäna som utgångspunkt för en kommunistisk utveckling.

London den 21 januari 1882

Karl Marx F. Engels

*

En ny polsk översättning utkom vid samma tid i Genève: *Manifest kornmunisticzny*. Vidare har nu en dansk översättning utkommit i *Socialdemokratisk Bibliothek*, Köpenhamn 1885. Den är tyvärr inte fullständig, eftersom några väsentliga ställen, som tycks ha berett översättaren svårigheter, är utelämnade och även i övrigt märks här och där spår av slarv, som är så mycket mer att beklaga eftersom arbetet i övrigt vittnar om att översättaren skulle ha kunnat åstadkomma något utmärkt, om han lagt ner mer omsorg därpå.

År 1886 utkom en ny fransk översättning i *Le Socialiste*, Paris — den bästa som hittills utkommit.

Samma år trycktes en spansk översättning, först i *El Socialista*, Madrid, och som broschyr: *Manifiesto del Partido Comunista por Carlos Marx y F. Engels*, Madrid, Administración de El Socialista, Hernán Cortes 8.

Som en kuriositet noterar jag dessutom att manuskriptet till en armenisk översättning 1887 erbjöds en förläggare i Konstantinopel. Den gode mannen hade emellertid inte mod att trycka något med namnet Marx på och han föreslog därför att översättaren skulle nämna sig själv som författare, vilket denne dock avböjde.

Efter det att än den ena, än den andra av de mer eller mindre oriktiga amerikanska översättningarna tryckts upp i England utkom äntligen en autentisk översättning år 1888. Den är utförd

av min vän Samuel Moore och genomsedd av oss båda tillsammans innan tryckningen. Titeln är *Manifesto of the Communist Party*, by Carl Marx and Frederick Engels. Authorized Translation, edited and annotated by Frederick Engels. 1888. London. William Reeves, 185 Fleet st., E. C. Några av anmärkningarna i denna engelska upplaga har jag tagit med i den här föreliggande.

Manifestet har haft sin egen historia. Entusiastiskt hälsat av den då inte alls talrika förtruppen för den vetenskapliga socialismen vid sin första publicering (vilket bevisas av de i det första förordet anförda översättningarna), trängdes det snart i bakgrunden genom den reaktion som inleddes med Parisarbetarnas nederlag i juni 1848, och blev slutligen ”på laglig väg” förklarad som bannlyst genom domen mot Kölnkommunisterna i november 1852. I och med att den arbetarrörelse som daterade sig från Februarirevolutionen försvann från den offentliga scenen, trädde också *Manifestet* i bakgrunden.

När den europeiska arbetarklassen återhämtat sig tillräckligt för ett nytt anfall mot de härskande klassernas makt, uppstod Internationella arbetarassociationen. Den hade som mål att samman-smälta Europas och Amerikas samlade stridbara arbetarkår till *en enda* stor armé. Den kunde därför utgå från de i *Manifestet* nedlagda grundsatserna. Den måste ha ett program som inte utestängde de engelska trades unions, de franska, belgiska, italienska och spanska proudhonisterna och de tyska lassalleanerna.⁶ Detta program — motiveringen till Internationalens stadgar — skrevs av Marx med ett mästerskap som till och med erkändes av Bakunin och anarkisterna. För slutsegern för de i *Manifestet* uppställda idéerna förlitade sig Marx helt och hållet på arbetarklassens intellektuella utveckling, så som den nödvändigtvis måste framträda ur föreningen av aktion och diskussion. Händelserna och skiftningarna i kampen mot kapitalet, nederlagen ännu mer än framgångarna, kunde inte annat än för de kämpande klarlägga otillräckligheten i deras tidigare universalmedel och göra deras huvuden mottagligare för en grundlig insikt om arbetarfrigörelsens verkliga förutsättningar. Och Marx hade rätt. Arbetarklassen var 1874, vid Internationalens upplösning, en helt annan än den varit vid dess grundande 1864. Proudhonismen i de romanska länderna och den specifika lassalleanismen i Tyskland var i utdöende och till och med de då stockkonservativa engelska trades unions var i allmänhet på väg mot den punkt när ordföranden på deras kongress i Swansea 1887 i deras namn kunde säga: ”Den kontinentala socialismen har förlorat sin fasa för oss.” Men den kontinentala socialismen var redan 1887 nästan enbart den teori som förkunnades i *Manifestet*. På så sätt återspeglar *Manifestets* historia till en viss grad den moderna arbetarrörelsens historia sedan 1848. För närvarande är det otvivelaktigt den samlade socialistiska litteraturens mest utbredda och internationella produkt, det gemensamma programmet för många miljoner arbetare i alla länder från Sibirien till Kalifornien.

Och ändå vågade vi inte kalla det för ett socialistiskt manifest när det utkom. Med socialister förstod man 1847 två slags människor. Å ena sidan de olika utopiska systemens anhängare, särskilt oweniterna i England och fourieristerna i Frankrike, som båda redan då krympt samman till renodlade, efterhand utdöende sekter. Å andra sidan de talrika sociala kvacksalvarna, som ville undanröja de sociala missförhållandena med sina olika universalmedel och alla slags lappverk, utan att på minsta sätt röra vid kapitalet och profiten. I bägge fallen: människor som stod utanför arbetarrörelsen och som snarare sökte stöd hos de ”bildade” klasserna. Den del av arbetarna som däremot var övertygade om otillräckligheten i enbart politiska omvälvningar, och

⁶ Lassalle bekände sig alltid gentemot oss som ”lärjunge” till Marx och stod som sådan självklart på *Manifestets* grund. Annorlunda var det med de av hans anhängare som aldrig gick utöver hans krav på produktionskooperativ med statskredit och indelade hela arbetarklassen i anhängare till statshjälp eller självhjälp. [Anm. av Engels till den tyska utgåvan 1890.]

krävde en grundläggande omgestaltning av samhället, denna del kallade sig då kommunistisk. Det var ännu en föga utarbetad, enbart instinktiv och ibland något obearbetad kommunism; men den var tillräckligt stark för att skapa två utopiska kommunistiska system, i Frankrike Cabets ”ikariska” system och i Tyskland Weitlings system. Socialism innebar 1847 en borgarrörelse och kommunismen en arbetarrörelse. Socialismen var, åtminstone på kontinenten, salongsmässig och kommunismen den direkta motsatsen. Och eftersom vi redan då avgjort var av den åsikten att ”arbetarnas frigörelse måste vara arbetarklassens eget verk”, så kunde vi inte för ett ögonblick tvivla på vilket av de två namnen vi skulle välja. Inte heller senare har det fallit oss in att tillbakavisa det.

”Proletärer i alla länder, förena er!” Endast några få röster svarade när vi slungade ut dessa ord i världen, för nu 42 år sedan, på tröskeln till den första Parisrevolution i vilken proletariatet framträdde med egna anspråk. Men den 28 september 1864 förenade sig proletärerna i de flesta väst-europeiska länderna till Internationella arbetarassociationen, ärorik i åminnelse. Internationalen själv levde visserligen bara i nio år. Men att det av Internationalen grundade eviga förbundet mellan proletärerna i alla länder ännu lever och lever kraftfullare än någonsin, finns det inget bättre vittnesbörd om än just denna dag. Idag, när jag skriver dessa rader, håller det europeiska och amerikanska proletariatet mönstring med sina för första gången mobiliserade stridskrafter, mobiliserade som en armé, under en fana och för ett närliggande mål: den lagstadgade åtta timmars normalarbetsdag som redan proklamerades av Internationalens kongress i Geneve 1866 och återigen av arbetarkongressen i Paris 1889. Och denna dags skådespel kommer att öppna ögonen på kapitalisterna och jordherrarna i alla länder för det faktum att proletärerna i alla länder idag är förenade i handling.

Om nu bara Marx stått vid min sida för att se detta med egna ögon!

London den 1 maj 1890

F. Engels

Förord till den polska utgåvan 1892⁷

Det faktum att en ny polsk utgåva av Kommunistiska manifestet blivit nödvändig ger upphov till skilda tankar.

Först och främst är det värt att notera att Kommunistiska manifestet på senare tid i viss utsträckning blivit en mätare på storindustrins utveckling på den europeiska kontinenten. I samma utsträckning som storindustrin expanderar i ett visst land, växer behovet bland detta lands arbetare efter att klargöra sin ställning som arbetarklass i förhållande till de besuttna klasserna och i samma utsträckning sprider sig den socialistiska rörelsen bland dem och växer efterfrågan på Manifestet. Således kan inte bara arbetarrörelsens tillstånd utan också storindustrins utvecklingsgrad mätas med tillräcklig noggrannhet i varje land efter det antal exemplar av Manifestet som sprids på landets språk.

I enlighet därmed antyder den nya polska utgåvan ett avgjort framsteg inom den polska industrin. Och det kan inte heller finnas något som helst tvivel om att detta framsteg verkligen ägt rum sedan den förra upplagan publicerades för tio år sedan. Det ryska Polen, Kongresspolen, har blivit det ryska imperiets stora industriregion. Medan den storskaliga ryska industrin är sporadiskt utspridd – en del kring Finska viken, en annan del i centrum (Moskva- och Vladimirguvernementen), en tredje del vid Svarta havets och Asovskas sjöns kuster och ytterligare andra på annat

⁷ [Skrevs för den andra polska utgåvan, *Manifest Komunistyczny*, tryckt i London 1892.]

håll - har den polska industrin trängts samman i ett relativt litet område och åtnjuter både för- och nackdelarna med en sådan koncentration. De konkurrerande ryska fabrikanterna erkände dessa fördelar när de krävde skyddstullar mot Polen, trots sin heta önskan att omvandla polackerna till ryssar. Nackdelarna – för de polska fabrikanterna och den ryska regeringen – kommer till uttryck i de socialistiska idéernas snabba spridning bland de polska arbetarna och den stigande efterfrågan på *Manifestet*.

Men den polska industrins snabba utveckling, överträffande den ryska, är i sin tur ett nytt bevis för det polska folkets outtömliga livskraft och en ny garanti för dess förestående nationella återupprättelse. Och återupprättandet av ett oavhängigt, starkt Polen är en sak som inte bara berör polackerna utan oss alla. Ett verkligt internationellt samarbete mellan de europeiska nationerna är bara möjligt om var och en av dessa nationer är helt självstyrande i eget hus. Revolutionen 1848, som under proletariatets fana endast lät proletariatets kämpar göra bourgeoisins arbete, tryggade också Italiens, Tysklands och Ungerns oavhängighet genom sina testamentsexekutorer – Louis Bonaparte och Bismarck; men Polen, som sedan 1792 hade gjort mer för revolutionen än alla dessa tre tillsammans, lämnades åt sina egna resurser när det 1863 dukade under för en tiofalt starkare rysk övermakt. Adeln kunde varken bevara eller återvinna polskt oberoende; idag är detta oberoende, minst sagt, oväsentligt för bourgeoisin. Inte desto mindre är det nödvändigt för de europeiska nationernas harmoniska samarbete.⁸ Den kan endast erövras av det unga polska proletariatet, och i dess händer är det säkert. Arbetarna i det övriga Europa behöver nämligen Polens självständighet lika mycket som de polska arbetarna själva.

London den 10 februari 1892

F. Engels

Förord till den italienska utgåvan 1893⁹

Till den italienska läsaren

Publiceringen av Det kommunistiska partiets manifest sammanföll, kan man säga, med den 18 mars 1848, dagen för revolutionerna i Milano och Berlin, som utgjorde uppror av de två i centrum belägna nationerna, den ena på den europeiska kontinenten, den andra vid Medelhavet; två nationer som dittills försvagats av sönderdelning och inre strider och därför råkat under främmande dominans. Medan Italien underkastades Österrikes kejsare, underkastades Tyskland oket, inte mindre kännbart men mer indirekt, från hela Rysslands tsar. Konsekvenserna av den 18 mars 1848 befriade både Italien och Tyskland från denna vanära; om dessa två stora nationer från 1848 till 1871 återupprättades och på något sätt ställdes på egna ben, så var det, som Karl Marx brukade säga, på grund av att de män som undertryckte revolutionen 1848 inte desto mindre trots sig själva var dess testamentsexekutorer.

Överallt var denna revolution arbetarklassens verk; det var den senare som byggde barriaderna och betalade med sitt blod. Men bara Parisarbetarna hade, vid störtandet av regeringen, den absolut bestämda avsikten att störta den borgerliga regimen. Men trots att de var medvetna om den oundvikliga motsättningen mellan deras egen klass och bourgeoisin, hade ändå inte vare sig landets ekonomiska utveckling eller den intellektuella utvecklingen bland massan av franska arbetare ännu nått det stadium som skulle gjort en social rekonstruktion möjlig. I den slutliga analysen skördades därför revolutionens frukter av kapitalistklassen. I andra länder, i Italien, i Tyskland, i Österrike, gjorde arbetarna från första början inget annat än lyfte bourgeoisin till

⁸ [I den polska utgåvan är denna mening utesluten.]

⁹ [Skrevs för den italienska utgåvan, *Il Manifesto del Partito Comunista*, Milano 1893.]

makten. Men i vilket land som helst är bourgeoisins herravälde omöjligt utan nationell självständighet. Revolutionen 1848 måste därför på sitt tåg medföra enhet och självstyre för de nationer som dittills hade saknat dem: Italien, Tyskland och Ungern. Polen kommer att följa dem i sinom tid.

Om revolutionen 1848 således inte var en socialistisk revolution, så jämnade den vägen, beredde marken för den senare. Genom den fart som storindustrin fått i alla länder, har den borgerliga regimen under de senaste 45 åren överallt skapat ett talrikt, koncentrerat och mäktigt proletariat. Den har således, för att använda *Manifestets* språk, skapat sina egna dödgrävare. Utan att återupprätta självstyre och enhet för varje nation, kommer det att vara omöjligt att uppnå proletariatets internationella sammanslutning, eller dessa nationers fredliga och förnuftiga samarbete för gemensamma mål. Föreställ er bara gemensamt uppträdande av de italienska, ungerska, tyska, polska och ryska arbetarna under de politiska förhållanden som föregick 1848!

De strider som utkämpades 1848 utkämpades således inte förgäves. Inte heller har de 45 år som skiljer oss från denna revolutionära epok förflutit utan resultat. Frukterna mognar och allt jag önskar är att publiceringen av denna italienska översättning på samma sätt kan förebåda det italienska proletariatets seger som originalets publicering gjorde för den internationella revolutionen.

Manifestet gör full rättvisa åt den revolutionära roll som kapitalismen spelat i det förflutna. Italien var den första kapitalistiska nationen. Den feodala medeltidens slut och den moderna kapitalistiska erans början markeras av en väldig gestalt: en italienare, Dante, som både var medeltidens siste och den moderna tidens förste poet. I dag, liksom år 1300, närmar sig en ny historisk era. Kommer Italien att ge oss den nye Dante, som markerar födelseögonblicket för denna nya, proletära era?

London den 1 februari 1893

Friedrich Engels

Leo Trotskij: Kommunistiska Manifestet nittio år

Det är svårt att tro att hundraårsdagen av *Det kommunistiska partiets manifest* bara ligger tio år framåt i tiden! Denna pamflett, som uppvisar större genialitet än något annat i världslitteraturen, slår oss även idag med häpnad genom sin friskhet. Dess viktigaste avsnitt förefaller ha skrivits igår. De unga författarna (Marx var tjugonio, Engels tjugosju) var alldeles avgjort förmögna att se längre in i framtiden än någon före dem och kanske någon efter dem.

Så tidigt som i sitt gemensamma förord till utgåvan 1872 förklarade Marx och Engels att de, trots det faktum att vissa mindre viktiga passager i *Manifestet* var föråldrade, inte längre ansåg sig ha någon rätt att ändra i originaltexten eftersom *Manifestet* redan under den mellanliggande tjugofemårsperioden blivit ett historiskt dokument. Ytterligare sextiofem år har förflutit sedan dess. Isolerade ställen i *Manifestet* har sjunkit ner ännu djupare i det förflutna. Vi ska i detta förord försöka att kortfattat fastställa både de idéer i *Manifestet* som behåller sin fulla kraft idag och de som kräver viktiga förändringar och tillägg.

1. Den materialistiska historieuppfattningen, som upptäcktes av Marx kort tid innan och som tillämpas med fulländad skicklighet i *Manifestet*, har helt och hållet motstått händelsernas prövning och slagen från fientlig kritik. Den utgör idag ett av det mänskliga tänkandets värdefullaste instrument. Alla andra tolkningar av den historiska processen har förlorat all vetenskaplig betydelse. Vi kan med säkerhet fastslå att det är omöjligt i vår tid, inte bara att vara revolutionär militant, utan även beläst observatör i politiken, utan att tillägna sig den materialistiska historietolkningen.

2. *Manifestets* första kapitel inleds med följande ord: ”Alla hittillsvarande samhällens historia är klasskampens historia.” Detta postulat, den viktigaste slutsatsen som dragits ur den materialistiska tolkningen av historien, blev omedelbart en fråga i klasskampen. Särskilt giftiga angrepp riktades av reaktionära hycklare, liberala doktrinärer och idealistiska demokrater mot den teori som ersatte ”allmän välfärd”, ”nationell enhet” och ”eviga moraliska sanningar” med kampen för materiella intressen som historiens drivkraft. De fick senare förstärkning av rekryter från arbetarrörelsens egna led, de så kallade revisionisterna, dvs de som förespråkade en översyn (”revision”) av marxismen i klassarbetets och klassförsoningens anda. I vår egen tid har slutligen samma väg i praktiken följts av Kommunistiska Internationals föraktliga epigoner (”stalinisterna”): den så kallade folkfrontens politik följer helt och hållet ur förnekandet av klasskampens lagar. Samtidigt är det just imperialismens epok, vilken för alla sociala motsättningar till den högsta spänningpunkten, som ger *Kommunistiska manifestet* dess överlägsna teoretiska triumf.

3. Kapitalismens anatomi, som specifikt stadium i samhällets ekonomiska utveckling, gavs av Marx i dess fullbordade form i *Kapitalet* (1867). Men redan i *Kommunistiska manifestet* skisseras huvudlinjerna i den framtida analysen klart och tydligt: betalningen för arbetskraften som lika med kostnaden för dess reproduktion, kapitalisternas tillägnande av mervärde, konkurrensen som grundlagen för sociala relationer, ruineringsen av mellanliggande klasser, dvs städernas småbourgeoisier och bönderna, rikedomens koncentration i händerna på ett allt mindre antal egendomsägare å ena sidan, och proletariats numeriska tillväxt å den andra, förberedandet av den socialistiska regimens materiella och politiska förutsättningar.

4. Påståendet i *Manifestet* beträffande kapitalismens tendens att sänka arbetarnas levnadsstandard, och till och med omvandla dem till fattigglappar, hade utsatts för en tung spärreld.

Kyrkoherdar, professorer, ministrar, journalister, socialdemokratiska teoretiker och fackföreningsledare gick till angrepp mot den så kallade "utarmningsteorin". De upptäckte oupphörligt tecken på växande välstånd bland de arbetande, utgav arbetararistokratin för att vara proletariatet eller tog en flyktig tendens som permanent. Samtidigt har till och med utvecklingen av den mäktigaste kapitalismen i världen, nämligen USA:s kapitalism, omvandlat miljoner arbetare till fattigappar som försörjs genom federal, kommunal eller privat välgörenhet.

5. Gentemot *Manifestet*, som beskrev handels- och industrikriser som en rad alltmer utdragna katastrofer, försäkrade revisionisterna att trusternas nationella och internationella utveckling skulle garantera kontroll över marknaden och gradvis leda till krisernas avskaffande. Det förra århundradets slut och det nuvarandes början kännetecknades verkligen av en så stormig utveckling av kapitalismen att kriser endast tycktes vara "tillfälliga" avbrott. Men denna epok är för alltid borta. I den slutliga analysen visade sig sanningen även i denna fråga vara på Marx sida.

6. "Den moderna statsmakten är bara ett utskott som förvaltar hela borgarklassens gemensamma affärer." Denna koncisa formel, som socialdemokratins ledare betraktade som en journalistisk paradox, innesluter i själva verket den enda vetenskapliga teorin om staten. Den demokrati som utformats av bourgeoisien är inte, som både Bernstein och Kautsky trodde, en tom säck som man ostört kan fylla med vilket slags klassinnehåll som helst. Borgerlig demokrati kan bara tjäna bourgeoisien. En "folkfrontsregering" är, oavsett om den leds av Blum eller Chautemps, Caballero eller Negrin, bara "ett utskott som förvaltar hela borgarklassens gemensamma affärer". Närhelst detta "utskott" sköter affärerna dåligt, avskedar bourgeoisien det med en spark.

7. "Varje klasskamp är emellertid en politisk kamp." "Denna organisering av proletärerna till klass, och därmed till politiskt parti." Fackföreningsaktivister å ena sidan, och anarkosyndikalister å den andra, har länge skyggat – och försöker till och med nu skygga – inför förståelsen av dessa historiska lagar. Den "rena" fackliga kampen har nu tilldelats ett förödande slag i sin viktigaste tillflyktsort: Förenta Staterna. Anarkosyndikalismen har lidit ett obotligt nederlag i sitt sista fäste – Spanien. Även här visade sig *Manifestet* ha rätt.

8. Proletariatet kan inte erövra makten inom de legala ramar som upprättats av bourgeoisien. "Kommunisterna [...] förklarar öppet att deras mål endast kan uppnås genom det våldsamma omstörtandet av all hittillsvarande samhällsordning." Reformismen försökte förklara detta postulat i *Manifestet* på grundval av rörelsens omognad vid denna tid och demokratins otillräckliga utveckling. Ödet för den italienska, tyska och ett stort antal övriga "demokratier" visar att "omognad" är det utmärkande draget hos reformisternas egna idéer.

9. Den socialistiska omvandlingen av samhället kräver att arbetarklassen i sina händer koncentrerar en makt som kan krossa varje politiskt hinder på vägen till det nya systemet. "Proletariatet organiserat som härskande klass" – detta är diktaturen. Samtidigt är det den enda sanna proletära demokratin. Dess omfattning och djup beror på konkreta historiska förhållanden. Ju större antal stater som slår in på den socialistiska revolutionens väg, desto friare och mer flexibla former kommer diktaturen att anta, desto bredare och mer djupgående kommer arbetardemokratin att bli.

10. Kapitalismens internationella utveckling har förutbestämt den proletära revolutionens internationella karaktär. "Gemensam handling, åtminstone från de civiliserade länderna, är en av de första förutsättningarna för proletariatets befrielse." Kapitalismens senare utveckling har bundit samman alla delar av vår planet, både "civiliserade" och "ociviliserade", så tätt att den socialistiska revolutionens problem fullständigt och definitivt har antagit världskaraktär. Den

sovjetiska byråkratin försökte likvidera Manifestet beträffande denna grundläggande fråga. Den sovjetiska statens bonapartistiska degenerering är en överväldigande illustration av falskheten i teorin om socialism i ett land.

11. ”När klasskillnaderna försvunnit under utvecklingens gång och all produktion koncentrerats i händerna på de förenade individerna, så förlorar den offentliga makten sin politiska karaktär.” Med andra ord: staten vittrar bort, samhället består, befriat från tvångströjan. Detta är inget annat än socialism. Det motsatta teoremet: det statliga tvångets monstruösa tillväxt i Sovjetunionen är ett vältaligt vittnesbörd om att samhället rör sig bort från socialismen.

12. ”Arbetarna har inget fosterland.” Dessa ord i *Manifestet* har mer än en gång av källborgarna uppfattats som ett agitatoriskt knep. De försåg emellertid faktiskt proletariatet med den enda tänkbara vägledningen i fråga om det kapitalistiska ”fosterlandet”. Andra internationalens brott mot denna vägledning medförde inte bara fyra års ödeläggelse i Europa, utan också världskulturens nuvarande stagnation. Med tanke på det förestående nya kriget, som tredje internationalens förräderi berett vägen för, förblir *Manifestet* också nu den pålitligaste rådgivaren i fråga om det kapitalistiska ”fosterlandet”.

Vi ser således hur två unga författares gemensamma och kortfattade verk fortsätter att ge oersättliga anvisningar om de viktigaste och mest brännande frågorna i kampen för frigörelse. Vilken annan bok skulle ens avlägset kunna jämföras med *Kommunistiska manifestet*? Men detta innebär inte att *Manifestet*, efter nittio års exempellösa utveckling av produktivkrafterna och omfattande sociala strider, varken behöver korrigeringar eller tillägg. Revolutionärt tänkande har inget gemensamt med avgudadyrkan. Program och prognoser prövas och korrigeras i erfarenheternas ljus, som är det mänskliga förnuftets högsta kriterium. Även *Manifestet* behöver korrigeringar och tillägg. Dessa korrigeringar och tillägg kan emellertid bara göras framgångsrikt, vilket visas av de historiska erfarenheterna själva, genom att gå till verket i enlighet med den metod som finns innesluten i själva Manifestets grundval. Vi ska försöka antyda detta i några av de viktigaste fallen.

1. Marx lärde att inget samhällssystem lämnar historiens arena innan det uttömt sina skapande möjligheter. *Manifestet* anklagar kapitalismen för att hålla tillbaka produktivkrafternas utveckling. Under denna period var detta tillbakahållande, liksom under de följande decennierna, emellertid bara *relativt* till sin karaktär. Om det hade varit möjligt att organisera ekonomin med socialistiska utgångspunkter under andra hälften av artonhundratalet, skulle dess tillväxttakt ha varit oändligt högre. Men detta teoretiskt oemotsägliga postulat ogiltigförklarar inte det faktum att produktivkrafterna fortsatte att expandera i världsskala ända fram till världskriget. Först under de senaste tjugo åren har, trots vetenskapens och teknologins modernaste erövringar, epoken med fullständig stagnation och till och med nedgång för världsekonomin börjat. Mänskligheten har börjat förbruka sitt ackumulerade kapital, samtidigt som nästa krig hotar att utplåna civilisationens själva grunder för många år framöver. Manifestets författare trodde att kapitalismen skulle skrotas långt innan den tid när den skulle omvandlas från en relativt reaktionär regim till en absolut reaktionär regim. Denna förvandling fick slutgiltig form först inför den nuvarande generationens ögon och förvandlade vår epok till krigens, revolutionernas och fascismens epok.

2. Det misstag som Marx och Engels begick i fråga om historiska tidpunkter följde å ena sidan av en underskattning av framtida möjligheter som var latenta i kapitalismen, och å andra sidan av en överskattning av proletariatets revolutionära mognad. Revolutionen 1848 omvandlades inte till en

socialistisk revolution som *Manifestet* räknat med, utan öppnade för Tyskland möjligheten av en omfattande kapitalistisk utveckling. Pariskommunen visade att proletariatet inte kan slita makten från bourgeoisien utan att ha ett härdat revolutionärt parti i spetsen. Samtidigt ledde den förlängda perioden med kapitalistiskt välstånd som följde inte till det revolutionära avantgardets skolning, utan snarare till arbetararistokratins borgerliga urartning, som i sin tur blev en huvudbroms på den proletära revolutionen. Det ligger i sakens natur att Manifestets författare inte kunde ha förutsett denna ”dialektik”.

3. För *Manifestet* var kapitalismen den fria konkurrensens kungarrike. Samtidigt som Manifestet refererar till kapitalets växande koncentration, drog det inte den nödvändiga slutsatsen beträffande monopol, som har blivit den dominerande kapitalistiska formen i vår epok och den viktigaste förutsättningen för den socialistiska ekonomin. Först efteråt, i *Kapitalet*, fastställde Marx den fria konkurrensens tendens till monopol. Det var Lenin som gav en vetenskaplig karaktärisering av monopolkapitalismen i sin *Imperialismen*.

4. Genom att grunda sig på den ”industriella revolutionens” exempel i England, beskrev Manifestets författare alltför ensidigt processen med de mellanliggande klassernas likvidering som en fullständig proletarisering av hantverkare, småhandlare och bönder. I själva verket har konkurrensens elementära krafter långt ifrån fullbordat detta på en och samma gång progressiva och barbariska arbete. Kapitalismen har ruinerat småbourgeoisien i mycket snabbare takt än den har proletariserat den. Den borgerliga staten har dessutom sedan länge inriktat sin medvetna politik på det konstgjorda bevarandet av småborgerliga skikt. Vid den motsatta polen skapar teknologins tillväxt och storindustrins rationalisering kronisk arbetslöshet och förhindrar småbourgeoisins proletarisering. Samtidigt har kapitalismens utveckling på ett extremt sätt accelererat tillväxten av legioner med tekniker, administratörer, handelsanställda, kort sagt den så kallade ”nya medelklassen”. I konsekvens därmed utgör de mellanliggande klasserna, vars försvinnande Manifestet så kategoriskt refererar till, även i ett så högt industrialiserat land som Tyskland omkring hälften av befolkningen. Det konstgjorda bevarandet av föråldrade småborgerliga skikt mildrar emellertid inte på något vis de sociala motsättningarna, utan ger dem tvärtom en särskilt elakartad karaktär, och utgör tillsammans med de arbetslösas permanenta armé det mest elakartade uttrycket för kapitalismens *förfall*.

5. Eftersom det utformats för en revolutionär epok, innehåller Manifestet (slutet av kapitel 2) tio krav som motsvarar perioden med direkt övergång från kapitalism till socialism. I sitt förord 1872, förklarade Marx och Engels att dessa krav delvis var föråldrade, och i vilket fall endast av sekundär betydelse. Reformisterna grep tag i denna bedömning för att tolka den på så sätt att revolutionära övergångskrav för evigt hade frånträtt sin plats till det socialdemokratiska ”miniprogrammet”, som, vilket är välkänt, inte överskrider den borgerliga demokratins gränser. Manifestets författare angav helt och hållet den viktigaste korrigeringen av sitt övergångsprogram, nämligen att ”arbetarklassen inte helt enkelt kan ta det färdiga statsmaskineriet i besittning och sätta det i rörelse för sina egna syften”. Korrigeringen var med andra ord riktad mot omvandlandet av den borgerliga demokratin till en fetisch. Marx satte senare den kapitalistiska staten i motsättning till en stat av Kommunens typ. Denna ”typ” antog efteråt sovjeternas mer grafiska utformning. Det kan idag inte finnas ett revolutionärt program utan *sovjet* och utan *arbetarkontroll*. Vad gäller de övriga, har Manifestets tio krav, som föreföll ”arkaiska” i en epok av fredlig parlamentarisk aktivitet, idag fullständigt återtagit sin verkliga betydelse. Det socialdemokratiska ”miniprogrammet” har å andra sidan blivit hopplöst föråldrat.

När *Manifestet* baserar sin förväntning att ”den borgerliga tyska revolutionen bara [kan] vara förspelet till en omedelbart följande proletär revolution”, hänvisar det till de mycket mer framskridna förhållandena i den europeiska civilisationen jämfört med vad som existerade i England under 1600-talet och i Frankrike under 1700-talet, och proletariatets ojämförligt större utveckling. Misstaget i denna prognos låg inte bara i dateringen. Revolutionen 1848 avslöjade inom några få månader att just under mer framskridna förhållanden är ingen av de borgerliga klasserna förmögen att föra revolutionen till dess avslutning: stor- och mellanbourgeoisien är alltför nära sammanbundna med jordägarna, och fjättrade av rädslan för massorna; småbourgeoisien är alldeles för uppsplittrad och i sin översta ledning alldeles för beroende av storbourgeoisien. Som hela den följande utvecklingen i Europa och Asien har visat, kan den borgerliga revolutionen i allmänhet inte längre fullbordas i sig själv. En fullständig utrensning av feodalt skräp från samhället är endast tänkbar på villkor att proletariatet, befriat från borgerliga partiets inflytande, kan inta sin plats i spetsen för bönderna och upprätta sin revolutionära diktatur. På detta sätt blir den borgerliga revolutionen sammanflätad med den socialistiska revolutionens första stadium, för att senare upplösas i den senare. Den nationella revolutionen blir därigenom en länk i världsrevolutionen. Omvandlingen av den ekonomiska grundvalen och av alla sociala förhållanden antar en permanent (oavbruten) karaktär.

För revolutionära partier i Asiens, Latinamerikas och Afrikas efterblivna länder är en klar förståelse av det organiska sambandet mellan den demokratiska revolutionen och proletariatets diktatur – och därigenom den internationella socialistiska revolutionen – en fråga om liv och död.

7. Även om *Manifestet* beskriver hur kapitalismen drar in efterblivna och barbariska länder i sin malström, innehåller det ingen referens till de koloniala och halvkoloniala ländernas kamp för självständighet. I den utsträckning som Marx och Engels ansåg att den sociala revolutionen, ”åtminstone i de ledande civiliserade länderna”, var en fråga om de närmaste åren, löstes för dem den koloniala frågan automatiskt, inte som en följd av en självständig rörelse av förtryckta nationaliteter utan som en följd av proletariatets seger i världskapitalismens centrum. Frågan om den revolutionära strategin i koloniala och halvkoloniala länder berörs därför inte alls i *Manifestet*. Likväl kräver dessa frågor en självständig lösning. Det är exempelvis alldeles självklart att medan det ”nationella fosterlandet” har blivit den mest fördärvliga historiska bromsen i de framskridna kapitalistiska länderna, är det fortfarande en relativt progressiv faktor i efterblivna länder, som tvingas kämpa för en självständig existens.

”Kommunisterna”, förklarar *Manifestet*, ”understödjer [...] överallt varje revolutionär rörelse mot de bestående sociala och politiska förhållandena.” De färgade rasernas rörelse mot sina imperialistiska förtryckare är en av de mest betydelsefulla och kraftfulla rörelserna mot den bestående ordningen och kräver därför ett fullständigt, ovillkorligt och obegränsat stöd från den vita rasens proletariat. Äran av att ha utvecklat en revolutionär strategi för förtryckta nationaliteter tillkommer i första hand Lenin.

8. Den mest föråldrade delen av *Manifestet* – inte beträffande metoden utan i fråga om innehållet – är kritiken av den ”socialistiska” litteraturen under den första hälften av 1800-talet (kapitel III) och definitionen av kommunisternas ställning till olika oppositionspartier (kapitel IV). De rörelser och partier som räknas upp i *Manifestet* sveptes så drastiskt undan, antingen av revolutionen 1848 eller av den följande kontrarevolutionen, att man till och med måste slå upp deras namn i ett historiskt uppslagsverk. Men även i denna del är *Manifestet* kanske närmare oss nu än det var för den föregående generationen. Under andra internationalens blomstringsepok, när marxismen tycktes utöva ett odelat inflytande, kunde den förmarxistiska socialismens idéer

anses avgjort ha sjunkit tillbaka i det förflutna. Saker och ting förhåller sig annorlunda idag. Socialdemokratins och Kommunistiska Internationalens sönderfall skapar vid varje steg monstruösa ideologiska återfall. Det senila tänkandet förefaller ha blivit infantilt. I sökandet efter undergörande formler upptäcker profeterna i förfallets epok på nytt doktriner som sedan länge begravts av den vetenskapliga socialismen.

Vad gäller frågan om oppositionspartierna, så är det på detta område som de gångna årtiondena har medfört de mest djupgående förändringarna, inte bara i bemärkelsen att de gamla partierna sedan länge har svepts åt sidan av nya partier, utan också på så sätt att själva partiernas karaktär och deras ömsesidiga relationer radikalt har förändrats under den imperialistiska epokens förhållanden. *Manifestet* måste därför kompletteras med de viktigaste dokumenten från Kommunistiska Internationalens fyra första kongresser, bolsjevismens viktigaste litteratur och besluten från Fjärde Internationalens konferenser.

Vi har redan anmärkt ovan att ingen samhällsordning, enligt Marx, lämnar scenen utan att först ha uttömt sina latent möjligheter. Men inte ens en föråldrad samhällsordning ger utan motstånd upp sin plats till en ny ordning. En förändring av de sociala regimerna förutsätter den skarpaste formen av klasskamp, dvs revolution. Om proletariatet, av en eller annan anledning, visar sig oförmöget att störta den utlevade borgerliga ordningen med ett djärvt slag, kan finanskapitalet i kampen för att bevara sitt instabila välde inte göra något annat än att omvandla de småborgare som den ruinerat och demoraliserat till fascismens pogromarmé. Socialdemokratins borgerliga urartning och småbourgeoisens fascistiska urartning är lika sammanbundna som orsak och verkan.

För närvarande utför tredje internationalen långt villigare än den andra arbetet med att bedra och demoralisera de arbetande i alla länder. Genom att massakrera det spanska proletariatets förtrupp, bereder Moskvans hämningslösa legohjon inte bara vägen för fascismen utan utför också en stor del av dess arbete. Den internationella revolutionens utdragna kris, som alltmer omvandlas till en kris för den mänskliga kulturen, kan i sina viktigaste drag reduceras till det revolutionära ledarskapets kris.

Såsom arvtagare till den stora traditionen, i vilken *Det kommunistiska partiets manifest* utgör den värdefullaste länken, skolar Fjärde Internationalen nya kadrer för lösandet av gamla uppgifter. Teori är generaliserad verklighet. I en ärlig inställning till den revolutionära teorin uttrycks den lidelsefulla driften att omvandla den sociala verkligheten. Att våra åsiktsfränder i den södra delen av den mörka kontinenten var de första att översätta *Manifestet* till det afrikandiska språket är ännu en grafisk illustration av det faktum att det marxistiska tänkandet idag enbart lever under Fjärde Internationalens fana. Framtiden tillhör den. När hundraårsminnet av *Kommunistiska manifestet* firas, kommer Fjärde Internationalen att ha blivit den avgörande revolutionära kraften på vår planet.

30 oktober 1937

Översättarens kommentar

Kommunistiska manifestet skrevs mellan december 1847 och januari 1848. Det trycktes först som broschyr i februari/mars 1848. Föreliggande översättning är utförd efter den sista tyska av Engels ombesörjda utgåvan 1890.

Manifestet har publicerats ett stort antal gånger i svensk översättning. Den tidigaste kan väl knappast kallas för översättning, snarare en parafraas med diverse avvikelser och uteslutningar. Dess titel var *Kommunismens Röst*, Förklaring af det Kommunistiska Partiet, offentliggjord i Februari 1848. Utgivare och ”översättare” var bokhandlare Per Götrek i Stockholm. Framsidan var försedd med mottot: ”Folkets Röst är Guds Röst”. (Förutom flera faksimilupplagor från senare år, kan den intresserade konsultera Knut Bäckström: *Götrek och Manifestet*, Gidlunds 1972 samt Erik Gamby: *Per Götrek och 1800-talets svenska arbetarrörelse*, Tiden 1978.)

Den första egentliga översättningen gjordes av Axel Danielsson och trycktes i *Social-Demokraten* 1886. Med Kata Dalströms revideringar och Hjalmar Brantings efterskrift och tillägg har den tryckts om ett stort antal gånger. Efter partisprängningen 1917 gjorde Zeth Höglund en ny översättning som publicerades 1919 av Frams förlag och sedan trycktes om flera gånger.

Höglunds översättning försvann så småningom och ersattes av Arbetarkulturs anonyma översättning, som tycks ha gjorts från tyska. Den härrör från 1930-talets slut och har tryckts om ett stort antal gånger, både av Arbetarkultur, Oktoberförlaget och Proletärkultur.

Röda Rummet's nya översättning är, så vitt vi vet, således den första sedan 1930-talet.

Trotskijs förord, en illustration till den marxistiska metoden att förhålla sig till tidigare programskrifter, till en sydafrikansk utgåva på afrikand av *Manifestet* har tidigare publicerats på svenska i *Den permanenta revolutionens epok* (Partisan 1969) och *Övergångsprogrammet* (Röda Rummet 1977) i översättning av Kenth-Åke Andersson. (Det fjärde stycket från slutet samt det sista stycket är i båda fallen utelämnade.) Föreliggande översättning är utförd efter *Writings of Leon Trotsky 1937-38*, Second edition, Ed. Naomi Allen & George Breitman. Pathfinder 1985 (1976).

Per-Olof Mattsson

Förklaringar

Andra internationalen — Bildades 1889 som en lös sammanslagning av socialdemokratiska partier och andra arbetarpartier och förenade både revolutionära och reformistiska element. Dess starkaste och mest auktoritativa sektion var den tyska socialdemokratin (SPD). Dess progressiva roll upphörde 1914, när dess viktigaste sektioner bröt med de mest elementära socialistiska principerna och stödde sina egna imperialistiska regeringar under det första världskriget. Den föll samman under kriget, men återupplivades 1923 som en fullständigt reformistisk organisation (Socialistiska internationalen).

Babeuf — Gracchus (verkligt förnamn, François Noël) (1760-1797). Fransk revolutionär, tidig kommunist under den franska revolutionen, och grundare av den första kommunistiska organisationen i historien – De jämlikas sammansvärjning.

Bakunin — Michail Alexandrovitj (1814-1876). En av den ryska anarkismens ideologer och publicister. Deltog i den tyska revolutionen 1848/49. Motståndare till Marx inom Första internationalen (se Internationella arbetarassociationen) och uteslöts 1872 för splittringsverksamhet. Grundare av den kollektivistiska anarkismen. Förde fram en teori om en statslös federation av autonoma samhällen.

Bernstein — Eduard (1850-1932). Den ledande revisionistiske teoretikern i den tyska socialdemokratin. Han hävdade att marxismen inte längre var giltig och behövde ”revideras”. Socialismen skulle inte frambringas genom klasskamp, utan genom ett gradvist omvandlande av samhället med parlamentariska medel. Präglade uttrycket: ”Rörelsen betyder allt, målet intet”.

Bismarck — Otto von (1815-1898). Statsman och diplomat. Företrädde de preussiska junkrarnas intressen. Preussisk ministerpresident 1862-1871 och rikskansler 1871-1890. Förenade Tyskland på ett kontrarevolutionärt sätt genom krig mot Österrike och dess förbundna och Frankrike. Införde 1878 antisocialistiska lagar, som bestod till 1890.

Blanc — Louis (1811-1882). Fransk småborgerlig socialist, journalist och historiker. 1848 medlem i den provisoriska regeringen och ordförande i Luxembourgkommissionen. Företrädde klassarbete och allianser med bourgeoisin. Emigrerade i augusti 1848 till England

Blum — Léon (1872-1950) Ledare för det franska socialistpartiet under 1930-talet och regeringschef i den första folkfrontsregeringen 1936.

Bonapartism — Ett centralt begrepp i Trotskijs skrifter under 1930-talet. Han använde termen för att beskriva en diktatur, eller regim med vissa drag av diktatur under perioder när klassväldet inte är säkrat. Den är baserad på militären, polisen och statsbyråkratin snarare än parlamentariska partier eller massrörelser. Trotskij såg två typer av bonapartism – en borgerlig och en sovjetisk.

Caballero — Francisco Largo (1869-1946). Ledare för vänsterflygeln i det spanska socialistpartiet. Premiärminister i folkfrontsregeringen från september 1936 till maj 1937.

Cabet — Etienne (1788-1856). Fransk jurist och publicist. Utopisk kommunist. Författare till den utopiska romanen Voyage en Icarie (Resan till Ikarien) 1842.

Chartismen — Revolutionär massrörelse bland brittiska arbetare under 1830- och 1840-talet. 1838 framställdes en petition (People's Charter) till parlamentet, som krävde allmän och hemlig rösträtt för män över 21 år. Deras andra petition 1842 innehöll också en rad sociala krav, kortare arbetsdag, högre lön osv., vilka avvisades. Som svar organiserades en generalstrejk. Den tredje petitionen besvarades med trupper och därefter började rörelsen avta.

Chautemps — Camille (1885-1963). Tillhörde radikalsocialisterna, borgerligt parti, och var premiärminister 1930, 1933-34, då han tvingades avgå efter inblandning i finansskandaler, och 1937-38.

Dante — Dante Alighieri (1265-1321). Italiensk diktare från Florens. Författare till *Divina Comedia* (Den gudomliga komedin).

Darwin — Charles (1809-1882). Brittisk naturvetenskapsman. Grundade den vetenskapliga utvecklingsläran. Skrev bl.a. *On the Origin of Species* (Om arternas uppkomst) 1859.

Degeneration — Urartning. Den vanligast förekommande termen i trotskistisk litteratur för att beteckna den stalinistiska urartningen i Sovjetunionen.

Det unga England — Grupp med politiker och författare som tillhörde torypartiet. Bildades i början av 1840-talet. Var missnöjda med bourgeoisins allt större inflytande och tillgrip demagogiska knep för att influera arbetarklassen och använda den i sin kamp mot bourgeoisin.

Filantropi — Vålgörenhet. Propagerades ofta av liberaler.

Fjärde internationalen — Vänsteroppositionen (Bolsjevik-leninisterna eller ”trotskisterna”) bildades 1923 som en fraktion i Rysslands kommunistiska parti. Internationella vänsteroppositionen bildades 1930 som en fraktion i Komintern, med målet att återföra organisationen till revolutionära ståndpunkter. Efter att det tyska kommunistpartiet (KPD) låtit Hitler ta makten utan att lyfta ett finger, och Komintern i sin helhet misslyckades med att ens inse nederlaget, drog Trotskij slutsatsen att Komintern var död som en revolutionär rörelse och att en ny revolutionär internationall måste grundas. Fjärde internationallens grundningskongress hölls i september 1938.

Folkfront — Under 1930-talet och därefter beteckning på en koalition mellan borgerliga partier och arbetarpartier, där arbetarklassens intressen underordnades den borgerliga regimen. Sådana regeringar förespråkades både av stalinisterna och socialdemokraterna. Både i Frankrike och Spanien kom folkfronter till makten under 1930-talet.

Fourier — Charles (1772-1837). Den viktigaste utopiske socialisten i Frankrike förutom Saint-Simon.

Grün — Karl (1817-1887). Tysk småborgerlig publicist. Under 1840-talet en av de viktigaste företrädarna för den ”sanna” socialismen.

Guizot — François Pierre Guillaume (1787-1874). Fransk historiker och statsman. Ledde 1840-1848 Frankrikes in- och utrikespolitik och företrädde finansbourgeoisins intressen.

Haxthausen — August (1792-1866). Preussiskt regeringsråd och författare till ett flertal verk i vilka han beskrev den ryska obsjtjinans kvardröjande i de ryska jordförhållandena. Politiskt var han reaktionär anhängare till livegenskapen.

Ikarien — se Cabet.

Internationella arbetarassociationen — Den första internationella arbetarorganisationen. Grundades 1864 och upplöstes 1876. I generalrådet ingick både Marx och Engels.

Julirevolutionen 1830 — Kampen mellan aristokratin och bourgeoisin i Frankrike ledde till att kungen upplöste det borgerligt dominerade parlamentet i juli 1830. Under tre dagar kämpade arbetarna i Paris och soldaterna vägrade skjuta mot folket. Bourgeoisie skrämdes av revolutionen och utnämnde en egen kung, Louis-Philippe Orleans. Den liberale bankiren Laffitte sade, när han eskorterade den nye kungen, att ”nu kommer bankirerna att regera”. Julirevolutionen överförde makten till finansbourgeoisin.

Jordbruksreformatörerna — Syftar på rörelsen för reformering av vallagarna, vars krav antogs 1831-32, och som riktades mot jord- och finansaristokratins monopolstyre. Öppnade vägen till parlamentet för den industriella bourgeoisin. Proletariatet och småbourgeoisin förde huvuddelen av kampen men lurades på rösträtten.

Kautsky — Karl (1854-1938). Tysk marxist. Beträktades som Andra internationalens största teoretiker efter Engels. Stödde dock den egna regeringen under det första världskriget och motsatte sig, trots vissa vänstersvingar i krigets slutskede, Oktoberrevolutionen. Representerade en klassiskt centristisk strömning, som vacklade mellan reform och revolution.

Kokol — (Klockan). Rysk tidning som utgavs i London av bl.a. Alexander Herzen (1812-1870).

Kommunisternas förbund — Den första internationella kommunistiska organisationen. Existerade 1847-52. *Manifestet* skrevs som dess programförklaring.

Kommunistiska (Tredje) internationalen — organiserades under Lenins ledning som den revolutionära efterföljaren till Andra internationalen. Trotskij betraktade teserna från Kominterns fyra första kongresser som Vänsteroppositionens och Fjärde internationalens programmatiska grundpelare. Kominterns sjunde kongress 1935 blev dess sista. Stalin upplöste den 1943 som en gest av välvilja gentemot sina imperialistiska allierade.

Kongresspolen — Den del av Polen som under namnet Polska kungadömet tillföll Ryssland i enlighet med besluten vid Wienkongressen 1814-15.

Krakowupproret 1846 — 1 februari 1846 gjordes förberedelser för ett uppror i alla polska territorier med syfte att nå nationell frigörelse. Polska revolutionära demokrater (Dabrowski och andra) var huvudinspiratörer. Förutom i Krakow misslyckades upproret, till stor del på grund av förräderi. I Krakow segrade rebellerna och bildade en nationell regering, som publicerade ett manifest som avskaffade obligatoriska skyldigheter till godsägarna. Upproret krossades efter några veckor och Krakow tillföll Österrike.

Kölnkommunisterna — Syftar på processen mot 11 kommunister i Köln 1852. De anklagades på grundval av förfalskade dokument för högförräderi. Se Marx' skrift *Kommunistprocessen i Köln*.

Lassalle — Ferdinand (1825-1864). Hade en stor del i att de tyska arbetarna bröt med den liberala bourgeoisin och i att Allmänna tyska arbetarföreningen bildades 1863. Ingick emellertid allianser med Bismarck och de preussiska junkrarna, understödde dennes politik att ena Tyskland ”ovanifrån” och trodde att socialismen skulle åstadkommas genom ett fredligt inväxande i den bestående staten.

Le Socialiste — Veckotidning som publicerades i New York 1871-1873 på franska. Organ för de franska sektionerna i Andra internationalens nordamerikanska federation.

Ledru-Rollin — Alexandre Auguste (1807-1874). Fransk publicist och politiker. Ledare för de småborgerliga demokraterna. Redaktör för *La Réforme*. Inrikesminister i den provisoriska regeringen 1848. Emigrerade 1849 till Storbritannien.

Legitimister — Anhängare till den ”legitima” Bourbondynastin, som störtades 1830. Företrädde storgodsägarnas intressen. I sin kamp mot den styrande Orleansdynastin (1830-48), som vilade på finansaristokratins och storbourgeoisins intressen, tillgrip en del legitimister demagogi och framställde sig som försvarare av det arbetande folket gentemot bourgeoisin.

Lenin — V. I. (1870-1924) Rysk marxist som återupprättade marxismen som teorin och praktiken för revolutionen i den imperialistiska epoken, efter det att den hade urvattnats och för-

vanskats av opportunisterna i Andra internationalen. Han initierade bolsjeviktendensen, som var den första att peka ut vägen till byggandet av det slags parti som var nödvändigt för att leda en arbetarrevolution. Han ledde den första arbetarrevolutionen 1917 och tjänstgjorde som rådsregeringens första statsöverhuvud. Lenin spelade en avgörande roll i grundandet av Komintern och hjälpte till med att utarbeta dess principer, strategi och taktik. Under sina sista år förberedde han en kamp mot byråkratiseringen av det ryska kommunistpartiet och rådsstaten, men dog innan han kunde inleda den på allvar.

Louis Bonaparte — se Napoleon III.

Macfarlane — Helen. Aktiv medarbetare i tidskriften *The Democratic Review* 1849-1850 och *Red Republican* 1850. Översatte *Manifestet* till engelska.

Maurer — Georg Ludwig (1790-1872). Historiker som utforskade samhällsutvecklingen i Tyskland under forntiden och medeltiden.

Metternich — Clemens Wenzel Lothar (1773-1859). Österrikisk statsman och diplomat; utrikesminister (1809-1821) och statskansler (1821-1848). En av den heliga alliansens grundare, en allians mellan de härskande i Österrike, Ryssland och Preussen för att undertrycka revolutionära rörelser.

Morgan — Lewis Henry (1818-1881). Amerikansk etnolog, arkeolog och historiker med ursamhället som specialområde. Undersökte familjens uppkomst bland irokeserna.

Napoleon III — Louis Bonaparte (1808-1873). President i den andra republiken 1848-1852. Fransk kejsare 1852-1870.

Negrin — Juan Negrín López (1889-1956). Ersatte Caballero som premiärminister i maj 1937 efter stalinistiska påtryckningar. Han blev folkfrontens sista premiärminister och avgick i exil i Frankrike efter nederlaget.

Obsjtjinan — Den gamla ryska bykommunen med gemensamt jordägande.

Owen — Robert (1771-1858). Engelsk utopisk socialist. Övergav som kapitalist sin egen klass och tog parti för arbetarklassen. Pariskommunen — Uppstod i samband med det tysk-franska kriget 1871. Det första exemplet på en arbetarregering. Innehade makten i Paris under 72 dagar, innan den brutalt krossades.

Patricier — Medlem av den äldsta aristokratin i det antika Rom.

Plebej — Medborgare i det antika Rom som inte tillhörde adeln.

Plechanov — G. V. (1856-1918). Den ryska marxismens grundare och ingick tillsammans med Lenin och Trotskij i redaktionen för *Iskra*. Blev senare mensjevik och stödde tsarregimen under det första världskriget och var motståndare till Oktoberrevolutionen.

Proudhon — Pierre-Joseph (1809-1865) Fransk publicist, sociolog och ekonom. Småborgerskapets ideolog. En av anarkismens teoretiska grundläggare.

Red Republican — Utgavs 1850 i London av ledaren för de revolutionära chartisterna, Julian Harney.

Saint-Simon — Claude-Henri de Rouvroy (1760-1825). Fransk utopisk socialist.

Sasulitj — Vera (1849-1919). Framträdande medlem i narodnikrörelsen som senare övergick till marxismen och deltog i grundandet av den första marxistiska organisationen i Ryssland – Arbetets frigörelse. Mensjevik från 1903.

Sismondi — Jean-Charles-Leonard Simonde de (1773-1842). Schweizisk ekonom och historiker. Uppträdde i den klassiska borgerliga politiska ekonomins slutfas och grundade den småborgerliga politiska ekonomin. Kritiserade kapitalismen från småborgarens utgångspunkt och idealiserade småproduktionen.

Skrå — Medeltida hantverksorganisation i städerna som tillvaratog gemensamma intressen vad gäller utbildning, priser, kvalitet etc. Eftersom skrået var konkurrenshämmande blev det ett hinder för kapitalismens utveckling.

Sovjeter — Arbetarråd. Uppstod under den första ryska revolutionen 1905 som ett medel för arbetarna att uppträda som klass mot tsarismen. Utgjorde stommen i den nya statsmakt (sovjetmakten) som upprättades med Oktoberrevolutionen 1917.

Stalinism — det politiska system som växte fram på grundval av Oktoberrevolutionen. Den byråkrati som under Stalins ledning exproprierade proletarietets politiska makt blev en parasitär utväxt på den sovjetiska arbetarstaten.

Vasall — Ofta krigare med förlänningar, som var bunden med trohetsed till en jordherre.

Weitling — Wilhelm (1808-1871). Framträdande företrädare för den tyska arbetarrörelsen under dess uppkomstperiod. Propagerade för en utopisk jämlikhetskommunism, som Engels kallade för det tyska proletarietets första självständiga teoretiska steg. Emigrerade 1849 till Nordamerika och slöt sig där till arbetarrörelsen.